

Postbus 170
7390 AD Twello

Port Betaald
Port Payé
Pays-Bas

Kroniek

Oudheidkundige Kring Voorst

jaargang 37 - 2014 - nummer 3

Kwartaalblad van de Oudheidkundige Kring Voorst

Postbus 170
7390 AD Twello

E-mail adres redactie

kroniek@okvvoorst.nl

In deze Kroniek o.a.:

- ✓ Huize de Rechthoek
- ✓ Flipje Kind en het kamp van Linthorst
- ✓ Tentoonstelling en genealogische dag
- ✓ Belgische vluchtelingen op de Veluwe

oudheidkundige kring voorst

opgericht 18 december 1975

Bezoekers- en studieruimte

postadres: postbus 170, 7390 AD Twello - **bezoekadres:** Dorpsstraat 11a, ingang aan de Dorpsdwarstraat

geopend: dinsdag en woensdag van 09.00 tot 16.00 en verder op afspraak. Tel.: 0571 27 7090

e-mailadres: info@okvvoorst.nl - **website:** www.okvvoorst.nl

Betalingen uitsluitend via Rabo-rekeningnr.: NL80 RABO 0362 8092 67

Ereleden

Mr. J.H. Hermesen, H.J. ten Hove†, J. Lubberts, J.A.M. Schutte-Geurtsen en L. Sevenster†

Dagelijks bestuur

Bert van de Zedde, voorzitter	Kon. Wilhelminaweg 15	7391 ER Twello	voorzitter@okvvoorst.nl
Johan Homan, secretaris	Rijksstraatweg 135	7391 MK Twello	secretariaat@okvvoorst.nl
Wim Wassink, penningmeester	Parkelerweg 25	7391 EV Twello	penningmeester@okvvoorst.nl
Jan Groenenberg	Hietweideweg 30	7391 GG Twello	
Gé Veen	Domineestraat 6	7391 XX Twello	

Werkgroepen en contactpersonen

Kantoorcoördinatie	Gerrie Groenewold en Truus de Haan-Diks	info@okvvoorst.nl
Bibliotheek	Gerard Vrieling	info@okvvoorst.nl
Fotogroep	Jack Damen	info@okvvoorst.nl
Genealogie	Auke Vlietstra	genealogie@okvvoorst.nl
Lezingen	Jan Groenenberg en Gé Veen	info@okvvoorst.nl
Tweede Wereldoorlogarchief	Bertus ten Bosch	info@okvvoorst.nl
Ledenadministratie	Wim Wassink	www.okvvoorst.nl
Redactie Kroniek	Gerrie Groenewold en Auke Vlietstra	kroniek@okvvoorst.nl

Lidmaatschap

De jaarcontributie bedraagt € 15,- per persoon; voor gehuwden en partners woonachtig op hetzelfde adres € 18,50

Aanmelding lidmaatschap en wijzigingen van adres en/of lidmaatschap via www.okvvoorst.nl

Overige vragen: Tel. 0571 277090 of postbus 170, 7390 AD Twello

Gemeentearchief Voorst

Archivaris Annemarie Geerts H.W. Iordensweg 17, Twello gemeentearchief@voorst.nl

Studiezaal open op maandag van 9.00-17.00 uur

Kroniek

De Kroniek beoogt een breed georiënteerd informatiemedium van de Oudheidkundige Kring Voorst te zijn, een kwartaalblad van en voor de leden. Het verschijnt in de maanden maart, juni, september en december.

Gehele of gedeeltelijke overname van artikelen is niet toegestaan zonder schriftelijke goedkeuring van de redactie en de betreffende auteur(s)

Mailadres voor kopij en reacties: kroniek@okvvoorst.nl

Druk : Brein Reclame, Twello; oplage 675 stuks

Omslag : Oude ansichtkaart uit 1911 van de Dorpsstraat in Twello ter hoogte van de Torenweg

ISSN 1384-8682

INHOUDSOPGAVE KRONIEK

Jaargang 37 - 2014 - nummer 3

• Van de bestuurstafel	2
• Agenda	3
• Kroniekpost	5
• Met de pen door Voorst	9
• Van onze zusterverenigingen	10
• Huize De Rechthoek te Twello, een karakteristieke twee-eenheid	12
• Genealogische dag OKV op Open Monumentendag	21
• Voorst schrijft geschiedenis	22
• Gevelstenen, muurankers en uithangtekens (4)	23
• Achter"stallig" dagboek	24
• Markeboeken van Voorst (11) De marke van Gietelo	26
• Flipje Kind en het kamp van Linthorst	30
• Mevrouw H. Straalman-Kremer, voorvrouw van de SDAP	38
• Belgische vluchtelingen op de Veluwe	42
• Uit het Gelders Archief	44

Aan deze Kroniek werkten verder mee: F.C. Nelis (als corrector) en de redactie: Gerrie Groenewold en Auke Vlietstra
Afbeldingen: OKV archief, tenzij anders vermeld

LET OP: Uiterste datum inleveren kopij nummer 2014 - 4: 4 november 2014

Giften en Schenkingen

De Oudheidkundige Kring Voorst is een Algemeen Nut Beogende Instelling, een zogenaamde ANBI. Met een schenking aan OKV steunt u niet alleen onze vereniging, maar kunt u ook profiteren van een belastingvoordeel. Dat voordeel is zowel van toepassing bij een eenmalige gift als bij een periodieke schenking. Via het mailadres penningmeester@okvvoorst.nl kunt u een onderhandse verklaring voor periodieke schenking ontvangen.

Doorn & Van der Haar Computers

www.doornvanderhaar.nl info@doornvanderhaar.nl

Vestiging Vaassen
Wilhelminaweg 3
8171 EJ Vaassen
0578 - 57 58 56
Verkoop - Reparatie - Websites

Vestiging Twello
H.W. Iordensweg 32A
7391 KB Twello
0571 - 29 80 80
Cloud - Onderhoud - Netwerken

Boekhandel Oonk

Stationsstraat 4 Twello
T: 0571-27 15 09
E: info@evennaaroonk.nl

Even naar
Oonk!
www.evennaaroonk.nl

Van de bestuurstafel

Bert van de Zedde

Nu de zomer na warme dagen langzaam herfstvormen begint aan te nemen, lijkt dat ook voor onze vereniging op te gaan. We kenden jaren van groei, maar nu halverwege 2014 constateren wij -als bestuur- een stagnatie die langer duurt dan eerder als verwachting werd uitgesproken. Het aantal leden blijft gelijk en financieel zal ook dit jaar de balans aan het einde van het jaar weer een tekort vertonen. Duidelijk minder dan het voorgaande jaar, maar wel een tekort. In de ledenvergadering dit jaar is unaniem door de aanwezige leden besloten om vanaf 1 januari 2015 de contributie te verhogen. De contributie gaat van de huidige € 15,- en €18,50 naar €16,50 en € 20,00. Leden die de lezingen bezoeken hebben vrije toegang en ontvangen het kwartaalblad Kroniek.

Het is goed te constateren dat de verschillende werkgroepen uitstekend draaien en met succes de doelstellingen realiseren. Op korte termijn zijn de voorbereidingen voor de tentoonstelling rondom de klompendagen aan de orde. Ook de voorbereidingen voor ons 40-jarig jubileum in 2015 worden zichtbaar voor leden en niet-leden via onze site www.okvvoorst.nl, social media als Facebook en Voorster Nieuws. Alle dorpen in de gemeente Voorst worden betrokken bij het onderdeel 'Vorst schrijft geschiedenis'. Enthousiast zijn een aantal leden begonnen dit verder uit te werken.

De lezingen voor het 2^e deel van dit jaar zijn vastgelegd en ik verwijs graag naar ons blad en natuurlijk Voorster Nieuws voor verdere informatie.

Als bestuur merken we dat een aantal leden zich intensief bezig houden met nieuwe uitgaven die in 2015 (of mogelijk wat later....?) in boekvorm worden uitgegeven. Helaas hebben wij niet de middelen om deze uitgaven financieel te ondersteunen, maar doen dit door het beschikbaar stellen van materialen, waar nodig redactionele hulp en natuurlijk het bieden van de mogelijkheid de boeken te verkopen aan onze leden via de vereniging. Het gaat hier om de slachterij, 2^e wereldoorlog, gevelstenen en ideeën over watergangen in de gemeente Voorst.

Onze accommodatie staat bijna permanent op de actielijst van het bestuur en ook de afgelopen maanden is gesproken met verhuurder *Ijseldal Wonen* en medehuurder *De Kunstkring Voorst*. De gesprekken gaan over huur, parkeerplaatsen en het zoeken naar een extra gebruiker van de ruimte om de lasten draaglijk te houden. De gesprekken zijn zo ver gevorderd dat het bestuur positief staat tegenover de vorderingen. Mogelijk komen er parkeerplaatsen bij, gaat de huur niet of nauwelijks omhoog met dank aan verhuurder *Ijseldal Wonen* en komt er een extra gebruiker in het pand. De intentiegesprekken zijn afgesloten en vanaf 1 oktober a.s. heeft het bestuur van *Stichting Vluchtelingenwerk Voorst* mondeling te kennen gegeven graag een deel van de bovenverdieping te huren. De voorwaarden worden nu uitgewerkt in een overeenkomst.

Het bestuur zoekt nieuwe bestuursleden die op korte termijn willen deelnemen aan de maandelijkse bestuursvergaderingen en waar nodig taken op zich nemen van zittende leden. Wij doen een beroep op u als lid, want u kunt ons wellicht helpen. Misschien hebt u zelf interesse om mee te besturen of u kent iemand. Als u ons de naam noemt kunnen

wij die persoon (personen) vanuit het bestuur benaderen. Wij horen het graag, het is voor de vereniging heel belangrijk.

Ook mogen we weer nieuwe leden verwelkomen: De heer en mevrouw Van Hattum en mevrouw J.D. Schimmel, allen uit Klarenbeek en mevrouw Veldeman uit Twello.

Agenda

Jan Groenenberg, Gé Veen en redactie

Expositie 'Reizen en rusten: Groeten uit Voorst'
tijdens het Klompenfeest op 5 t-m 7 september en op 13 september.

De Oudheidkundige Kring Voorst heeft een tentoonstelling samengesteld over het thema 'reizen'. Op de begane grond van de OKV-studieruimte (kunstkring) Dorpsstraat 11 zijn tientallen ansichten (vergroot op A-4 formaat) te bewonderen van ansichtkaarten die bij dit thema horen: herbergen, pensions, uitspanningen, speeltuinen, cafés, hotels en restaurants en stations. De nostalgische ansichtkaartenexpositie wordt aangevuld met een collectie schilderijen en tekeningen van plekjes uit de gemeente Voorst, geschilderd en getekend door diverse (amateur)kunstenaars. De OKV heeft zelf diverse werken in bezit, maar er zijn ook schilderijen beschikbaar gesteld door de eigenaren. Natuurlijk zijn ook onze uitgaven en oude foto's verkrijgbaar.

De expositie is te bewonderen tijdens het Klompenfeest van **5 tot en met 7 september** en op Open Monumentendag **13 september**.

Wethouder A. Lagerweij verricht de officiële opening op vrijdag 5 september om 16.00 uur.

Genealogische Dag

Op **zaterdag 13 september** (Open Monumentendag) organiseert de werkgroep genealogie een genealogische dag met presentatie van verschillende families uit de gemeente Voorst. Meer informatie op bladzijde 21.

Beide activiteiten vinden plaats in de expositieruimte in ons gebouw.

De expositie van ansichtkaarten passend bij het thema 'Reizen' van Open Monumentendag is op 13 september ook nog te bekijken, net als een deel van de schilderijen en prenten.

Lezing "verliefd, verloofd, getrouwd"

Op **donderdag 25 september 2014** houdt de OKV haar najaarslezing.

De lezing wordt gegeven door Arie Niks en Ina Timmer. Zij is buitengewoon ambtenaar van de Burgerlijke Stand in enkele gemeenten en heeft al meer dan 3000 huwelijken gesloten. Zij vertelt over de geschiedenis van het huwelijk. Wat had Karel de Grote daar mee te maken? En wat heeft een vroegere paus voor invloed gehad? Allerlei wetenswaardigheden komen aan de orde. Kleding van vroeger en nu, koppelen, het huwelijksbootje, de bruidstaart enz.

Ook zal zij vertellen over de dagelijkse praktijk en haar bijzondere ervaringen in haar bijzondere ambt. Niet alleen voor vrouwen, maar ook voor mannen is het een boeiend onderwerp leert de ervaring.

U kunt oude trouwfoto's meenemen!

De lezing wordt gehouden in het **Dorpshuis in Voorst**. Aanvang van de lezing 20.00 uur, de zaal is open vanaf 19.30 uur. Niet-leden 5 euro en leden hebben gratis toegang.

Lezing 'Ruimte voor de rivier' op donderdag 27 november

In de Voorsterklei wordt de huidige waterkerende dijk aan de zuid- en noordkant verlaagd tot een drempel. Het middenstuk blijft zoals het is. Er komt een nieuwe dijk meer landinwaarts te liggen. Deze dijkverlegging in de Voorsterklei leidt tot een waterstanddaling van 29 cm.

De lezing wordt verzorgd door de projectleider Johan van de Bogaard.

De lezing wordt gehouden in:

"de Benring", Tuinstraat te Voorst.

Aanvang: 20.00 uur.

Zaal open om 19.30 uur

Niet-leden betalen € 5,- en leden hebben gratis toegang.

Trouwfoto uit de verzameling van fotograaf Jan Koster, die aanwezig is in het archief van de OKV. Wie u wie dit zijn?: kroniek@OKVvoorst.nl

Kroniekpost

redactie

Wilco Gorter (Twello) reageert op het tweede deel van het artikel over **Linton Stephenson**, dat hij de moeite waard vond (Kroniek 2014 nr.2). De originele Engelse tekst kende hij al en vond de vertaling aardig goed gedaan. Mooi vond hij de passende foto's erbij.

Hij heeft in de bijschriften van twee foto's foutjes ontdekt, te weten: op blz. 14 wordt gesproken over "Cuck" Fleming. Dit moet natuurlijk "Chuck" zijn. Bijnaam van Charles Bernard Fleming. Hij werd ook wel *Charlie* genoemd; zie het artikel over C.B. Fleming in één van de Kronieken van 1999. Op blz. 15 wordt er gesproken over de heer T.J. Vlastra die rechts naast Linton Stephenson zou staan. Dit klopt volgens Wilco niet. Rechts van Linton staat namelijk overduidelijk de heer Herman Holtdijk. Hij was jarenlang beheerder van de begraafplaats van Terwolde. Na zijn pensionering leidt hij daar nog wel elk jaar de 4 mei-herdenking.

Hans Duyvendak, de schrijver van de dagboekfragmenten **"Achter"stallig** dagboek in Kroniek 2014 nr. 2 en in dit nummer, bedankt voor de toezending van de volgens hem fraaie Kroniek.

Omdat de oorlog zo'n belangrijke periode in zijn leven is geweest (tussen zijn vijftiende en twintigste), was vooral het verhaal van Tail End Charly voor hem het interessantst. Ook het verhaal over de zagerij met al die technische wetenswaardigheden en de mooie foto's van stoomlocomotieven en de daarbij horende verhalen vond hij interessant.

Hij schrijft: "Ik herinner mij de halte Voorst ook nog uit 1936 toen wij op vakantie gingen in de 'Boshut' in Tonden. Maar ook uit de oorlog. Ik meen dat daar toen een vrouw met een cape als uniform van de NS de combinatie stationschef-overwegwachter vervulde. Ik zie haar nog met de hand de spoorbomen open draaien. Vlak na de oorlog reden er nog veel stoomtreinen. Voor kleine jongens waren die stoommonsters natuurlijk veel leuker dan die Diesels en Elektrische. Voor veel grote jongens als speelgoed trouwens nog. Maar het is natuurlijk goed dat de romantiek is ingeruild voor meer efficiëntie en comfort".

Hetty de Weerd reageerde op het artikel van **Houthandel en Zagerij Wilpsche Dijk** in Kroniek 2014 nr. 2 geschreven door J.H.Wassink. Zij is bezig met genealogisch onderzoek naar haar familie.

Voorouders van moeders kant komen uit de familie Groen, tuinders aan de Vermeersweg te Twello.

Zij las in het artikel dat de heer Hein Groen een stuk land met daarop een oud huis heeft verkocht aan W. Vunderink. Zij vraagt zich af of het bekend is bij welke notaris deze verkoop is geweest en of er nog een foto is van het oude huis? Dit oude huis is waarschijnlijk het voorvaderlijke boerderijtje "de Konienenbeld". Het boerderijtje lag vermoedelijk op het perceel grond dat aan de Houthandel en Zagerij Wilpsche Dijk is verkocht door H. Groen. Dit oude huis is afgebroken in 1916.

Hetty schrijft: *Daarnaast lag een woning waar de familie Groen (dus de ouders van*

Hein Groen) hebben gewoond. Toen hun dochter E. Groen (mijn oma) ging trouwen met W. Blanken hebben zij een woning laten bouwen naast hun woning. Dat pand was genummerd Vermeersweg 65. Dit huis is in de jaren 1970 (?) afgebroken en er staat nu een twee-onder-één-kapwoning op. De huizen zijn geregeld vernummerd. In de studieruimte van de OKV zijn Jan Siero en Johan Alburg bezig met kaarten en omnummeringslijsten van straten in de gemeente Voorst. Dit is een lastig karwei. Als u vragen heeft over de omnummering kunt u bij Johan Alburg terecht. Vragen s.v.p. via info@OKVvoorst.nl

Ada van Amerongen-Wassink reageerde nog op het artikel dat we van haar ontvingen over Het ontstaan van de **Houthandel en Zagerij Wilpsche Dijk** in Kroniek 2014 nr. 2. De redactie vergat trouwens te vermelden dat de heer Wassink, haar vader, al geruime tijd geleden is overleden. Ada schrijft dat het verhaal over de houtzagerij uit een dagboek komt over van alles en nog wat: sportuitslagen, het weer, natuur, familiegebeurtenissen, overlijden van bekende mensen in Twello. Dus niet alleen over de houtzagerij. Ook over de Wilpse Dijk, ontstaan, alle namen van werknemers, berichtjes of er genoeg werk was. In april 1964 -om een uur of drie 's nachts- ontstond, waarschijnlijk in het kantoor van de houtzagerij, een grote brand, als gevolg waarvan het kantoor, de kistenmakerij en veel opslag van triplex en machines verloren gingen. Het bedrijf is nooit weer opgebouwd. Op het laatst werd alleen nog de machineslijperij gebruikt. Het pand is daarna verhuurd en nu is het, denkt zij, alleen nog opslagplaats voor timmerfabriek De Haan uit Twello.

De redactie is benieuwd of er nog meer mooie verhalen uit het dagboek tevoorschijn komen.

Reactie van **Bertus ten Bosch** (medewerker OKV) op het artikel over de "**Kozakkenhut**" in de Kroniek 2014 nr. 2: *De Nijenbeekseweg in Voorst loopt midden door het landgoed "de Poll". In mijn verkeringstijd, mijn latere vrouw woonde aan de Nijenbeekseweg, hebben we veel gewandeld over "de Poll" en vaak zitten scharrelen in de Kozakkenhut, bij ons beter bekend als het "Stobbenhutje".*

Maar interessanter is misschien, dat er nog een Kozakkenhut heeft gestaan, en wel in het Sterrebos, op de hoek van de Dijkhofstraat en de Meermuidenseweg en dan ongeveer tien meter het bos in. Mijn vader heeft mij als kind vaak op die Kozakkenhut gewezen. Ik weet alleen niet of die ook van boomstronken was gebouwd, of van boomstammetjes. Wanneer deze afgebroken is, weet ik niet, ik vermoed in de winter van 1944/1945. Toen gingen 's avonds mensen bij ons uit de buurt, ook mijn vader, in het donker, hout halen uit het Sterrebos. Ik weet nog dat onze buurman een ladder gebruikte als slee, want er lag een pak sneeuw. Ik vermoed dat toen ook de Kozakkenhut is gesloopt voor brandhout. Maar zeker weet ik dat niet. Wat ik wel zeker weet is dat de hut er gestaan heeft.

Antoon Driessen uit Lichtenvoorde valt het op dat Kroniek volgens hem nauwelijks aandacht besteedt aan oude **dialectuitdrukkingen en -woorden**. Die zijn naar zijn inzicht eigenlijk ook historie en dus op hun plaats in een historisch tijdschrift. Hij geeft de tip om aan de lezers af en toe (of in een vast rubriekje?) te vragen, in hoeverre

bepaalde dialectwoorden in bijvoorbeeld Twello, Voorst, enz. bekend waren (zijn), of een aantal woorden opnemen (zonder de verklaring) met de vraag, wie de betekenis nog weet. De redactie denkt hier over na en vraagt andere leden. Verder vraagt hij aandacht om adressen te vermelden als bij bepaalde gebouwen, boerderijen of anderszins niet de plek of het adres wordt genoemd. De redactie vergeet volgens hem dat er ook lezers buiten de gemeente zijn (zoals hij) voor wie soms volkomen onbekend is in welke plaats dit of dat object staat of stond. Antoon heeft waardering voor ons blad: *Rest me u te melden dat ik elke keer met grote interesse uw prachtig verzorgde periodiek lees. Alsof ik weer even vertoef in mijn geliefde geboortestreek! Een feest elke keer. Dank u wel.*

We ontvingen:

"Documentatie Twello", geschreven door **Susan Bonekamp** tijdens haar stage voor "Stichting het Geldersch Landschap". Het onderzoek richtte zich op Het Hunderen, De Fliert, Kraaigraaf, Zwarte Kolk en Kleine Noordijk.

Van **Antoon Driessen** uit Lichtenvoorde ontvingen we een tweetal lijsten met dialectwoorden en -uitdrukkingen zoals die 50 jaar geleden in Klarenbeek gebruikt werden. Ze zijn opgenomen in onze bibliotheek en ter inzage. Verder schonk hij nog dia's met 'klankbeeld' van St. Martinusschool Bussloo (1962) en kopiedia's van afbraak parochiehuus/oude kerk te Klarenbeek in 1971. Ook kregen we vier ordners te leen met info/foto's van Klarenbeek om te scannen.

Van **John van der Kuip** te Brummen ont-

vingen we n.a.v. van zijn bezoek aan onze stand op de genealogische dag in Gorssel foto's van de **boerderij 'de Hanenkamp'** aan de Zandstraat te Voorst.

"Leven met de IJssel" in Cortenoever & Voorsterklei ontvangen van het **Waterschap Vallei en Veluwe**.

Alle gevers hartelijk dank! De OKV neemt uw oude boeken, ansichtkaarten, foto's en voorwerpen graag in ontvangst. Wat we dubbel hebben verkopen we via Marktplaats ten behoeve van onze vereniging. Ook scannen we graag oude foto's en documenten die u nog niet wil missen. Op dinsdag en woensdag kunt u tussen 9.30 en 15.30 uur terecht in onze studieruimte.

Kaartverkoop theatervoorstelling 't Halfvasten

In het weekend van 12 - 14 september 2014 vindt op boerderij 't Halfvasten in Cortenoever, Brummen een uniek filmprogramma en theateroptreden plaats: **'Ode aan 't Halfvasten'**. De IJsselhoeve aan de Holthuizerweg, pal aan de IJssel, moet verdwijnen voor Ruimte voor de

Rivier. Vanwege de locatie, de bijzondere boerderij en omdat het vergroten van de riviergeveiligheid grote gevolgen heeft voor het landschap en de mensen die er wonen en werken, wil Stichting IJsselhoeven gepast afscheid nemen van de boerderij en iets van haar geschiedenis laten zien.

Er vinden drie uitvoeringen plaats, op vrijdag 12, zaterdag 13 en zondag 14 september, telkens om 20.00 uur. Kaartjes kosten € 12,50 en zijn verkrijgbaar bij boekhandel Primera Brummen, boekhandel Hendriks in Eerbeek en via halfvasten@ijsselhoeven.nl

Schoonmaakploegen na de watersnoodramp van 1953

Van mevrouw M. Mulder-Faassen uit Goeree-Overflakkee ontvingen we de volgende brief:

Onlangs had ik e-mailcontact met het gemeentearchief Voorst over de hulpverlening begin 1953 van zogenaamde modder- en sopploegen uit Twello en omgeving die op Goeree-Overflakkee bewoners kwamen helpen met het weer bewoonbaar maken van de woningen.

Reden voor die hulp was dat Zuid-West Nederland, waaronder Goeree-Overflakkee met een aantal dorpen, in de nacht van 31 januari 1953, uitlopend tot 1 februari en verder, zwaar getroffen was door de natuurramp, bekend geworden als de Watersnood van 1953. Vele slachtoffers en veel schade aan woningen, goederen, gebouwen, kerken.

*Al snel kwam bewogen Nederland in actie voor hulpverlening en volgens documentatie uit die tijd kwamen er **ondermeer uit Twello** meisjes en vrouwen naar Ooltgensplaat om de armen uit de mouwen te steken. Waarschijnlijk ging het initiatief uit van de Vrouwelijke Vrijwillige Hulpverle-*

ning.

Vervolgens vond op 9 juni 1953 een bijeenkomst / reünie plaats in het Kurhaus te Scheveningen, van modderploeg- soppdames die op Goeree-Overflakkee zoveel hulp hadden geboden.

In aanwezigheid van hoge ambtenaren en bestuurders en burgemeester P. Hordijk van Ooltgensplaat werd de dames een herinneringsbroche uitgereikt, t.w. een zilveren (of verzilverde) broche met blauw email, met de tekst watersnood februari 1953. In het midden van de broche is een bezem en emmer te zien.

Navraag bij het archief in Voorst leerde mij dat men over enkele documenten beschikt uit die periode, maar geen gegevens heeft over de betoonde dankbaarheid aan de dames en de broche. Men verwees mij verder naar uw vereniging.

In samenwerking met het Watersnoodmuseum in Ouwkerk (Zeeland) zoek ik naar gegevens uit Twello en omgeving.

Vraag is dan ook of uw Kring documentatie heeft over de Ramp in 1953 en de hulp vanuit Twello aan Ooltgensplaat (of aan andere plaatsen in Zuid-West Nederland).

Interessant zou het zijn als er nog dames in uw (Kring-)omgeving te vinden zijn die meegelopen hebben en nadien in het bezit zijn gekomen van de herinneringsbroche en er over willen of kunnen vertellen.

Hopelijk kunt u helpen of verwijzen. Reacties graag aan de redactie van Kroniek: kroniek@OKVvoorst.nl

Met de pen door Voorst

Tekening: Jan Lubberts

Tekst: redactie

De Nijenbeek haalde de afgelopen twaalf maanden regelmatig het nieuws.

In oktober 2013 stelde de provincie middelen ter beschikking om verder verval te voorkomen. Er werd een consolidatieplan ontwikkeld en in maart startte een onderzoek naar de bouwkundige constructie en de fundering van het bouwwerk. Ook heeft er een Flora- en Fauna-onderzoek plaatsgevonden. Bij het uitvoeren van het consolidatieplan voor de ruïne zal zoveel mogelijk rekening gehouden worden met de beschermde diersoorten die werden aangetroffen: de kerkuil, de bruine grootoorvleermuis, de franjestaartvleermuis, de watervleermuis en de steenmarter.

De werkzaamheden mogen bijvoorbeeld alleen in de periode maart tot en met eind oktober plaatsvinden. Na de consolidatie/restauratie, zal de ruïne worden teruggegeven aan de huidige bewoners.

De Nijenbeek is een relatief 'jonge ruïne'. Aan het eind van de Tweede Wereldoorlog is de burcht tijdens de geallieerde opmars door beschieting grotendeels verwoest. De burcht werd van de 16^e eeuw tot de 19^e eeuw nog bewoond. De Nijenbeek bestond toen uit een kasteel met voorburcht.

De komende jaren zullen de inspanningen gericht zijn op het consolideren en conserveren van de ruïne, zodat ook komende generaties nog kunnen genieten van dit beeldbepalende monument in zijn waardevolle en natuurlijke omgeving aan de IJssel.

Hopelijk blijft ook het oude toegangspoortje bewaard. Website: www.denijenbeek.nl

Van onze zusterverenigingen

Gerard Vrieling

'Ampt Epe' (juni 2014, nr.198)

Een heel aardig artikel over een bestaand militair vliegveld bij 't Harde. Er zijn maar weinig mensen, die weten dat op deze plek een vliegveld is gesitueerd. Het is een onderdeel van het terrein van het artillerieschietkamp. Op 1 juli 1913 werd de *Luchtvaart Afdeling* te Soesterberg opgericht. Na een geslaagde demonstratie in artilleriewaarnemingen anno 1914 werd er regelmatig op Oldebroek gevlogen. Er werd een stuk heide geschikt gemaakt om goed te kunnen landen en op te stijgen. Dit vliegveldje heeft ook nog wel dienst gedaan in de jaren 30 voor noodlandingen van KLM-vliegtuigen. Het eerste vliegveld van Oldebroek werd in 1957 verplaatst. Het werd toen een airstrip genoemd. Van 1958 tot 1975 werd de Airstrip Oldebroek gebruikt door de *Groep Lichte Vliegtuigen* van de Koninklijke Luchtmacht.

Piper L-21 B super cub op airstrip Oldebroek in 1968

De vliegtuigen op 't Harde werden gebruikt voor artilleriewaarnemingen. De vlieger was van de luchtmacht, maar de waarnemer was van de landmacht,

die opgeleid werd op de *Leger Luchtwaarnemersschool* op Deelen. Op het ogenblik is de Airstrip Oldebroek in gebruik als één van de helihavens op het artillerieschietkamp 't Harde. Verder nog twee artikelen over het stimuleren van fietsen in Vaassen en Epe. Dit n.a.v. de meer dan 40 jaar bestaande *Avond Rijwiel Vierdaagse* in Vaassen en de wat jongere "Vereniging tot bevordering van den bloei der gemeente en van 't vreemdelingenverkeer". Kortweg 'Epe's bloei' genoemd.

'Heerde Historisch' (juni 2014, nr.151)

Van eind jaren 60 tot in de jaren 80 van de vorige eeuw was op de Veluwe een milieugroep actief die regionaal werkte vanuit Heerde. De naam van deze groep luidde "*Milieugroep N.O.-Veluwe*". De leden kwamen uit de regio Apeldoorn/Zwolle.

De milieugroep keerde zich tegen de aanleg van Rijksweg 50 door het Zwolse Bos en wist dreigende kaalslag aan de westelijke IJsseloevers bij de dijkverzwaring tegen te gaan en nog vele andere milieu-aantastingen. Dit alles werd bereikt niet door demonstraties maar door aanhoudend in gesprek te gaan en te blijven met de verantwoordelijke instanties. Vooral de strijd tegen de aanleg van de Rijksweg 50 (ter vervanging van de zgn. Dorpen-

weg tussen Apeldoorn en Zwolle) en het daarmee samenhangende project van het Heerderstrand.

'Oud Bathmen' (jrg.34-nr. 2, juni 2014)

Dhr. Albert van der Beesen beschrijft in een uitvoering artikel de landwerken in de omgeving van Bathem. Zo'n landweer loopt bijv. van Deventer naar Holten.

Een landweer is een hoge aarden wal waarop doornige struiken zijn geplant met aan weerszijden een greppel. Dit alles om een eventuele vijand tegen te houden en om de handelswegen te beschermen. In de wal waren hier en daar doorlaatposten gemaakt, zoals

het Koerhuis tegenover de boerderij 'Iperenberg', de Swormertoren bij Colmschate en verder nog de kastelen 'Arkelstein' bij Bathmen en 'De Waerdenborch' bij Holten. (Hiervan zijn nog restanten zichtbaar bij de rotonde).

De restanten van 'De Waerdenborch bij Holten

Hof van Twello

Rijksstraatweg 17a - 7391 MH Twello
Tel. 0571-270014
www.hofvantwello.nl

Voor Catering en Blote Voetenpad:
06-12635320
info@hofvantwello.nl

Geopend:

Dinsdag t/m zondag van 10.00 tot 17.00 uur.

Van 1 november tot 21 maart dinsdag en zondag gesloten.

Lekker | | Lokaal

Al meer dan 800 jaar wordt er geboerd op de grond waar nu Hof Van Twello gevestigd is. En dat niet zonder reden. In de bodem bevinden zich leem en oerlagen die het waterhoudend vermogen van de grond verhogen. En dat was veel waard in een tijd zonder beregeningsinstallaties. Nog steeds profiteren wij van deze bodem-eigenschap. Onze wijngaard bijvoorbeeld groeide zeer voortvarend weg, en ook onze groenten, kleinfruit en boomgaarden hebben elk seizoen baat bij deze prima groend. Het bewijs leveren wij elke week in onze streekwinkel waar niet alleen onze eigen producten maar ook die van andere ambachtelijke producten uit de streek te koop zijn. Van karnemelk tot geltenkaas, van hertenvlees tot de heerlijkste biefstukken. Ook voor al uw catering staan wij klaar!

Informeer hier eens naar: info@hofvantwello.nl

Elke dag een streekmenu

Huize De Rechthoek te Twello, een karakteristieke twee-eenheid

Johan Homan

De term twee-eenheid zal niet vaak aan een huis worden toegekend. Toch is het voor huize De Rechthoek, gelegen op de hoek van de Rijksstraatweg en de Stationsstraat in Twello, een passende aanduiding. Een huis dat één was, twee was en weer één werd... In diverse boeken en artikelen is geschreven over De Rechthoek, maar de informatie blijkt onvolledig en onjuist. In dit artikel de nog niet beschreven geschiedenis van dit markante huis. Het is een samenvatting van het complete verhaal, waarover ik eind 2014 een boekje zal uitbrengen.

Het perceel

Het perceel waarop De Rechthoek nu staat heeft in de loop van de eeuwen diverse wijzigingen ondergaan. Het perceel maakte deel uit van een groot perceel, dat vanaf 1698 wordt beschreven. Daarin wordt het grote perceel afgebakend als: oost de *Klaterstraat* (tegenwoordig Stationsstraat), zuid *Pastorieland* (tegenwoordig Stationsdwarsstraat), west de *Wetering* (tegenwoordig Twellosche Beek) en noord de *Teugsestraat* (tegenwoordig Rijksstraatweg). De totale omvang van dit grote perceel was bijna 23.000m². Het grote perceel is voor het eerst te zien op een kadastrale

kaart uit 1827. Binnen dit grote gebied zijn meerdere percelen gevormd, die door de jaren heen nogal eens herverkaveld zijn. In de Kadastrale Atlas van 1832 (hierna: de Atlas) is voor het eerst een perceelindeling te zien.

Ongenade

Op het grote perceel, aan de kant van de huidige Stationsstraat stond vanaf 1619 een hofstede met de naam *De Ongenade*. De naam zou te maken hebben met de slechte kwaliteit van de grond ter plaatse. Later werd de hofstede ook *Oranjeboom* of

Amerika genoemd. Ook de naam *Meenshuijs* komt in de archieven voor. Deze naam kwam voort uit de familie die de hofstede lang heeft bewoond: Van Mehen. Uit een protocol uit 1698 blijkt dat de Ongenade (ook) een tolhuis was, met een tolhek op de Teugsestraat.

Oranjeboom

Vanaf wanneer exact is niet duidelijk, maar in de Atlas is te zien dat naast de Ongenade een tweede huis heeft gestaan. Dit stond aan de noordzijde van het perceel, vlak bij de Rijksstraatweg. Dit huis werd verwarrend genoeg (later) ook *De Oranjeboom* genoemd. Door de ligging langs de tolweg, naast het tolhuis ontwikkelde zich in het gebouw een tapperij. Van deze tapperij zijn bij werkzaamheden op het perceel in 2011 diverse "stukjes" gevonden: fragmenten van versierde aardewerken kruiken, porseleinen schaaltes, pijpenkopjes, wijnflessen en wijnglazen. Stille getuigen van een prettig vertoeven op deze locatie...

Wemerman

De Oranjeboom en de Ongenade wisselen enkele keren afzonderlijk van eigenaar. Uiteindelijk komen zowel de Oranjeboom als de Ongenade door zijn huwelijk met Trijntje Alberts in 1807 in handen van Harmen (Hermannus) Wemerman. Die wordt op deze wijze eigenaar van het grote perceel van bijna 23.000m². Wemerman vestigt in de Ongenade zijn ijzersmederij die al sinds circa 1750 in Twello bestond. Later is de smederij verhuisd naar een ander pand, verderop aan de Rijksstraatweg. In april 1995 is dit bedrijf verhuisd naar industrieterrein Engelenburg in Twello, waar het tegenwoordig nog steeds bestaat onder de naam F.J. Wemerman B.V.

Eerste splitsing perceel

Harmen Wemerman overlijdt op 16 januari 1842 op 64-jarige leeftijd. Zijn vrouw overlijdt op 22 november 1842, op 75-jarige leeftijd. De precieze eigendomssituatie daarna is niet duidelijk. In 1858 vindt een uitbreiding van de Ongenade plaats en in verband daarmee wordt de perceelindeling gewijzigd. De Oranjeboom treffen we vanaf 1858 al niet meer aan op de kadastrale kaarten. In 1862 wordt het perceel in gedeelten verkocht. Voor ons is van belang dat één gedeelte wordt verkocht aan de heer dr. Volkert Simon Maarten van der Willigen. Op dat gedeelte staat dan nog de Ongenade. Van der Willigen laat op het perceel een nieuw huis bouwen. Het huis staat naast de Ongenade, aan de kant van de Stationsstraat.

Dr. Van der Willigen

Van der Willigen is geboren in 1822. Hij studeert in Leiden en promoveert in 1847 op het gebied van de natuur- en sterrenkunde. Op 16 oktober 1848 wordt hij benoemd tot hoogleraar in de wis- en natuurkunde en wijsbegeerte aan het Athenaeum Illustre te Deventer. In april 1865 laat het gezin zich uitschrijven bij de gemeente Deventer en vertrekt naar Haarlem. In 1866 wordt Van der Willigen daar benoemd tot directeur van het Fysisch kabinet van het Teyler's museum.

Carl August Goldenberg

In 1878 overlijdt Van der Willigen in Haarlem. Het jaar daarop, in 1879 worden de Ongenade en het door Van der Willigen gebouwde huis gesloopt. Het perceel wordt herverkaveld, waardoor een min of meer vierkant perceel van 7.910 m² ontstaat. De nieuwe eigenaar is een telg uit de rijke, Doopsgezinde koopmansfami-

Kadastrale Atlas van 1832

lie Goldenberg uit Deventer: Carl August Goldenberg (geboren te Deventer op 2 november 1829). Het gezin Goldenberg woont vanaf 1870 in Deventer aan de Brink op de hoek met de Maansteeg. Dat pand bestaat ook nog.

1879 - de bouw van "buiten" De Rechthoek

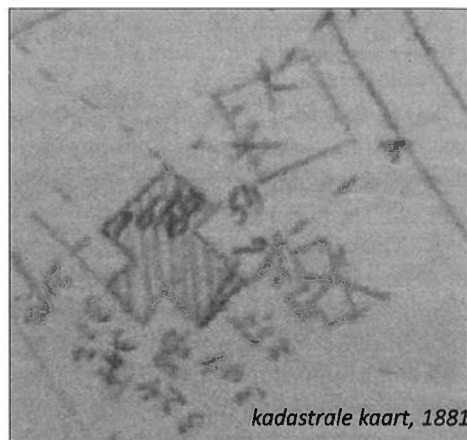
De Goldenbergs laten in 1879 huize De Rechthoek bouwen als buitenhuis. Dit bouwjaar blijkt natuurlijk uit archiefstukken, maar het "onomstotelijk bewijs" werd in het huis zelf aangetroffen: op de dorpel van een inbouwkast op de verdieping staat sierlijk met potlood geschreven: *Gebouwd door Boterman in jaar 1879*. Deze met potlood geschreven tekst op de dorpel bevat nog meer informatie. Er staat verder geschreven: *Baas: Van der Worp Deventer*. Hiermee is bedoeld "meester timmerman" Berend van der Worp. Berend was eigenaar van een pand in de Bergstraat in Deventer dat direct achter het huis van de familie Goldenberg stond. Uit de burelrelatie zal de opdracht tot de bouw van De Rechthoek zijn voortgekomen. Berend overlijdt in 1907 in Deventer.

De Rechthoek, circa 1924

De "kleine" Rechthoek

Het huis wordt kleiner gebouwd dan het huis dat wij nu kennen. Op de kadastrale kaart van 1881 is te zien dat het huis ongeveer de helft is van het huidige huis.

Het huis wordt gebouwd in een strakke neoclassicistische stijl, met een verspringende voorgevel. Aan het terug liggende gedeelte van de voorgevel komt een terras met veranda. Op een foto uit circa 1924 is deze veranda (met wat moeite) nog te zien. Het huis krijgt een gepleisterde gevel en hoge T-vensters met luiken en een sterk

overstekende dakgoot. Opvallend zijn de pilasters op de hoeken.

C.A. Goldenberg overlijdt op 4 maart 1895 en wordt begraven op de Deventer Oude Begraafplaats, in de directe nabijheid van zijn ouders en verdere wederzijdse familieleden. Het graf -waar in 1907 zijn vrouw is bijgezet- heb ik met enige moeite kunnen terugvinden. Het stond vast: dit is de plek waar de stichters van De Rechthoek liggen begraven. Een bijzondere "ontmoeting".

Weduwe Goldenberg-Reijers (en haar kinderen) besluiten een jaar na het overlijden van Carl August het huis te verkopen. In het Deventer Dagblad van 13 mei 1896 wordt een advertentie geplaatst met de tekst:

Te koop het buiten De Rechthoek te Twello, bestaande uit heerenhuis, bevattende 5 kamers, keuken en zolder, met stalling, bloemen- en moestuin en verderen aanleg groot 7.910m².

Het komt niet tot verkoop. Bijna een jaar later, in de landelijke krant Nieuws van de Dag van 22 en 29 maart 1897 verschijnt een advertentie met een wat meer wervende tekst:

Te Twello (Gelderland) te koop het buiten De Rechthoek, gelegen bij het station van het Hollandsche Spoor, bestaande in klein heerenhuis van 5 kamers, keuken en zolder met stalling, mooi aangelegden bloemtuin met wandeling en zeer vruchtbaren moestuin, groot 7.910m². Dadelijk te aanvaarden.

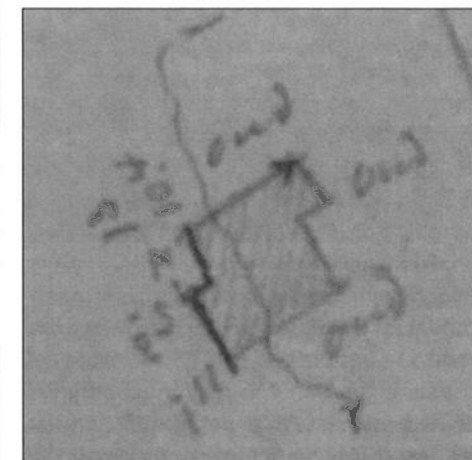
De eerste permanente bewoners

Deze keer heeft de advertentie effect. Van uit Rotterdam komen Wilhelmina Hubertina IJsseldijk (geboren te Voorst op 24 maart 1844) en Bernardus Gerardus Jacobus Fun-

nekotter (geboren te Delft op 8 april 1852) naar het huis kijken. Funnekotter was in zijn werkend bestaan directeur en eigenaar van Roomboterhandel Funnekotter & Co. De koop gaat door, het stel vestigt zich op 31 mei 1899 in De Rechthoek.

De "grote" Rechthoek

IJsseldijken Funnekotter gebruikten het huis niet als "buiten", maar gaan er permanent wonen. Hoewel zij geen kinderen hebben, laten zij het huis aanzienlijk vergroten. In 1899 wordt aan de achterzijde over de volledige breedte van het huis een aanbouw van circa zes meter diep geplaatst. Op de kadastrale kaart van 1900 is de uitbreiding voor het eerst vastgelegd.

De verspringing van de voorgevel, werd in de achtergevel doorgezet, waardoor een asymmetrische plattegrond (verspringend vierkant) ontstond. Men heeft de aanbouw zowel van binnen als van buiten heel zorgvuldig ontworpen en uitgevoerd. Er werd naadloos aangesloten op de schaal en detaillering van het bestaande huis. Alleen de zolderkap werd niet doorgetrokken. Dat is tot op de dag van vandaag te zien: de kap eindigt ongeveer op de helft van het huis.

Terug naar 1899. IJsseldijk en Funnekotter hebben het huis dus flink vergroot, naar de omvang zoals we die nu nog kennen. Helaas voor het stel, heeft Funnekotter niet lang kunnen genieten van het wonen op De Rechthoek: hij overlijdt op 5 november 1899, nog maar een half jaar na hun intrek. Mevrouw IJsseldijk blijft er wonen met dienstbode Koers en tuinman Lokin. Op 1 september 1920 overlijdt ook mevrouw IJsseldijk.

Neef IJsseldijk

Zoals gemeld, hadden Funnekotter en IJsseldijk geen kinderen. In het testament van 14 juli 1918 heeft mevrouw IJsseldijk bepaald dat haar neef Antonius Johannes Marie IJsseldijk (geboren te Wilp op 13 maart 1872) het huis erft. "Neef IJsseldijk" was -tot dan toe- destillateur in Rotterdam. Hij trouwt in 1895 in Rotterdam met Anna Maria Gielen (geboren op 12 mei 1869 te Hengelo). Het stel staat vanaf 17 februari 1921 als eigenaar en bewoner van het huis geregistreerd.

Tweede splitsing perceel

Vond neef IJsseldijk in 1929 dat het onderhoud van het perceel van 7.910m² te veel inspanningen van zijn personeel vergde? Of had hij misschien geld nodig, omdat de beurskrach had plaatsgevonden? We weten het niet, maar feit is dat IJsseldijk in 1929 bedacht om van het perceel twee gedeelten af te splitsen en die als bouwgrond te verkopen. Het huis met een flinke tuin zou van hem blijven. Dit splitsingsplan werd op een kadastrale kaart van 1929 al in concept uitgetekend, maar het is niet daadwerkelijk uitgevoerd.

In 1933 wordt een tweede plan bedacht om het perceel te splitsen. Er werden nu

vier percelen gecreëerd. De perceelverdeling werd: Perceel 1: huize De Rechthoek met tuin en bomen, groot ongeveer 2.370 m². Perceel 2: Terrein van vermaak met schuur of bouwterrein aan de Rijksstraatweg, groot ongeveer 2.180 m². Perceel 3: Bouwterrein aan de Stationsstraat, groot ongeveer 800 m². Perceel 4: Bouwterrein aan de Stationsstraat, groot ongeveer 830 m².

Veiling

IJsseldijk besluit om alle vier percelen -dus ook De Rechthoek waar hij zelf woont- te verkopen, via een veiling. Op 6 september 1933 vindt bij De Kroon de definitieve toewijzing plaats door notaris Everts. Perceel 1 (huize De Rechthoek) gaat naar Hermannus Arnoldus Horstink, metselaar te Twello en Wilhelmus Hendrikus Hubertus Taverne, bakker te Twello. Horstink en Taverne worden dus gezamenlijk eigenaar van het huis, staande op het perceel van 2.370m². Ze betalen er f 5.500,-- voor.

Splitsing van het huis

Neef IJsseldijk en zijn vrouw verlaten het huis in november 1933. Zij gaan dan wonen aan de Arnhemseweg 269 in Apeldoorn en nemen dienstbode Badart mee. Nadat zij De Rechthoek verlaten hebben, wordt het huis door de nieuwe eigenaren gesplitst. De aanbouw die IJsseldijk en Funnekotter in 1899 aan de achterzijde hadden gerealiseerd, wordt door Horstink en Taverne weer gescheiden van het voorhuis. Diverse doorgangen worden dichtgemetseld, sanitaire voorzieningen in beide delen worden aangelegd en het achterhuis krijgt een eigen entree. Zo ontstaan een zelfstandig voorhuis dat eigendom wordt van Horstink en een zelfstandig achterhuis dat eigendom wordt van Taverne.

Voorhuis 135

Het voorhuis (nummer 135) krijgt aan de kant van de Rijksstraatweg een zijdeur. Hiervoor werd een bestaand schuifraam uitgebroken en vervangen door een deur. De onderliggende kelderkoekoek werd opgehoogd en van een rooster voorzien en

veranderde zo in een opstapje. Dit wordt dus de "achterdeur" van het voorhuis. Aan de voorkant van het huis, naast de voordeur wordt een toilethokje gebouwd. Deze "sanitaire puist" blijkt bepaald geen verfraaiing en wordt bij de verbouwing in 2010 gesloopt.

Het voorhuis wordt door Horstink vanaf 12 oktober 1936 verhuurd aan Johanna Krans-Koopman (geboren op 20 maart 1881 te Deventer). Zij was op 30 mei 1901 getrouwd met Gerrit Krans (geboren in 1877). Gerrit overleed in 1926. Mevrouw Krans werd door haar man niet bepaald alleen achtergelaten: ze had zes kinderen. Mevrouw Krans vereenzaamt dus niet in het voorhuis. Mogelijk kreeg zij ook een nieuwe relatie, want vanaf haar inhuizing tot 22 december 1936 woont bij haar Johannes Verburgh. Wat niet in de archieven te vinden is, maar door getuigen is verteld, is dat mevrouw Krans op een dag boven uit een raam op de veranda aan de voorkant is gevallen. Zij had geluk: haar val werd gebroken door de veranda.

De veranda had minder geluk, die werd daarna afgebroken. Alleen de voetprint is nu nog in het terras te zien. Wellicht wordt de veranda nog eens herbouwd...

In mei 1948 verkoopt Horstink voor f4.000,-- het voorhuis aan Johannes Gerhardus Taverne (geboren 1890), een broer van W.H.H. Taverne, de eigenaar van het achterhuis. J.G. Taverne gaat niet in het voorhuis wonen -mevrouw Krans huurt het nog steeds- en zal het dus als beleggingsobject hebben gekocht.

Achterhuis 137

Het achterhuis krijgt bij de splitsing in 1933 een eigen huisnummer (137) en een "voordeur".

De al bestaande uitrit aan de Rijksstraatweg wordt de hoofdentree van het achterhuis. De uitrit is tegenwoordig weer als achteringang in gebruik. Het achterhuis wordt door Taverne vanaf december 1936 verhuurd aan Andries en Jan Faber. Zij vertrekken in januari 1937 naar Amersfoort. Daarna, vanaf 1937, wordt het achterhuis verhuurd aan Johan Willem ten Heggeler en zijn vrouw Ten Heggeler-Harleman en hun (uiteindelijk) vier zoons Bennie, Ton, Gerard en Wim. Afbeelding 6 laat het gezin in 1947 zien aan de zijkant van het huis (afbeelding 6). Vader Ten Heggeler was een fervent Harley Davidson-rijder. Hij kocht

afgeschreven Amerikaanse legermotoren op en "verknutselde" die tot één rijdende motor.

De jongens zitten trots op één van de Harleys. De kentekenplaat met nummer M23860 werd bij werkzaamheden in de tuin in 2011 teruggevonden. De plaat is "teruggegeven" aan Gerard ten Heggeler, die de Harleys van zijn vader als miniatuur in een vitrine heeft staan.

Verkoop voorhuis en achterhuis

Op 31 januari 1950 overlijdt J.G. Taverne. Zijn vrouw A.G. Taverne-van Bussel en de zes kinderen gaan in 1952 over tot scheiding en deling van zijn nalatenschap.

Het voorhuis wordt toebedeeld aan A.G. Taverne-van Bussel. Vanaf dat moment zijn W.H.H. Taverne en A.G. Taverne-van Bussel dus gezamenlijk eigenaar van De Rechthoek, respectievelijk van het achterhuis (137) en het voorhuis (135). Het huis is dan nog steeds verhuurd. Het voorhuis aan Krans, het achterhuis aan Ten Heggeler. De familie Ten Heggeler verlaat in 1957 het achterhuis. In 1960 besluiten de eigenaars om het huis als één geheel te koop te zetten.

Lunchroom in De Rechthoek?

De heer Stavast van café De Harmonie aan de Duistervoordseweg, overweegt om De Rechthoek te kopen. Hij informeert op 26 september 1960 bij de gemeente naar de mogelijkheden om het huis te verbouwen tot lunchroom. Het College van B&W laat per brief van 11 oktober 1960 aan Stavast weten in principe akkoord te gaan, mits Rijkswaterstaat -beheerder van de Rijksstraatweg- daartegen geen bezwaar heeft. Het plan wordt kennelijk niet gewaardeerd door Rijkswaterstaat, of partijen kwamen er om andere redenen niet uit. Stavast koopt het huis in ieder geval niet.

Ankersmit en Spaanse fabrieksarbeiders

Op 4 januari 1961 wordt het huis verkocht: aan Ankersmit's Textielfabrieken N.V. uit Deventer. Koopprijs f 20.000,--. Zo komen voorhuis en achterhuis juridisch weer samen bij één eigenaar. De feitelijke splitting in voorhuis en achterhuis blijft wel in stand. In de akte van levering van 1961 wordt vermeld dat het voorhuis nog steeds verhuurd is (lees: aan mevrouw Krans). Het achterhuis staat -zoals gemeld- met het vertrek van de familie Ten Heggeler sinds 1957 leeg.

Van Griethuizen

Een klein jaar na aankoop door Ankersmit, op 15 februari 1962, wordt het huis alweer verkocht. Hendrik van Griethuizen en Geertruid Johanna Antony van Griethuizen - Ten Hoopen worden op die datum voor f 25.000,-- eigenaar van De Rechthoek. Het voorhuis is dan nog steeds verhuurd aan mevrouw Krans en haar dochter. De huurprijs is op dat moment f 10,87 per week. Van Griethuizen had van Ankersmit de garantie gekregen dat mevrouw Krans het huis op korte termijn zou gaan verlaten. In de loop van 1962 is het huis leeg. Een bijzonder huis vindt zoon Van Griethuizen het, met negen douches en drie toiletten! Voordat er verhuisd kan worden, moet er grondig verbouwd worden.

Twee worden weer één!

De belangrijkste wijziging die Van Griethuizen doorvoert, is de hereniging van het voorhuis met het achterhuis. De in 1933 dichtgemetselde doorgangen tussen voorhuis en achterhuis worden hersteld. Zoon Renger van Griethuizen helpt hier graag aan mee. Het huis wordt weer één! Het huisnummer wordt 135, nummer 137 komt te vervallen. Dat is nog te zien: het huidige buurhuis aan de Rijksstraatweg heeft nummer 139. De heer Van Griethuizen overlijdt op 18 april 1973 op 76-jarige leeftijd. Mevrouw Van Griethuizen blijft in het huis wonen en overlijdt in 1989.

Ontwikkelingen perceel

Door de jaren heen worden van het perceel diverse stukjes "afgesnoept" omdat zowel de provincie als de gemeente ruimte nodig heeft voor haar (straat)weg. Het perceel krijgt aan de Stationstraatkant een schuin lopende erfgrans, waarmee de doorgang naar de Rijksstraatweg wordt verbreed.

Aan de kant van de Rijksstraatweg wordt een deel van het perceel ingericht als fietspad. Uiteindelijk resteert nu nog een perceel van 1.765m².

Gemeentelijk monument

Bij besluit van 4 december 1989 wordt De Rechthoek als gemeentelijk monument aangewezen. Als motivatie voor plaatsing op de monumentenlijst wordt aangegeven: *algemeen belang wegens schoonheid en stedenbouwkundige ligging*.

Geven

In 1990 wordt het huis gekocht door Erik Geven en Angelique Geven-Bevers. Zij moderniseren het huis, met behoud van originele elementen. De geornamenteerde stucplafonds in de woonkamers worden gerestaureerd. Verder worden de luiken aan de voorzijde herplaatst. Geven woont er met zijn vrouw en twee dochters en heeft er een aantal jaren een fotostudio, in de twee grote kamers-en-suite op de eerste verdieping.

Geven heeft zich in de jaren negentig heftig verzet tegen de bouw van een appartementencomplex tegenover het huis. Mijsen inziens was dat verzet geheel terecht. In 1996 is het appartementencomplex toch gerealiseerd. Het is in mijn ogen qua schaal en architectuur een misplaatst en mislukt gebouw. Onbegrijpelijk dat de gemeente en andere betrokkenen destijds niet meer zorgvuldigheid en respect ten aanzien van de omliggende bebouwing hebben betracht.

Erik Geven bewoont het huis twintig jaar. In die jaren heeft hij zich goed genesteld in de Twellose gemeenschap. Menig Twellenaar heeft nog lang gesproken over De Rechthoek als "het huis van Erik Geven".

Homan

Op 15 februari 2010 wordt het huis verkocht aan Johan en Jenneke Homan. Omdat alle voorzieningen en installaties dan ruim 20 jaar oud zijn, wordt het hele huis in 2010 grondig aangepakt. Installaties worden vervangen, isolerende maatregelen worden getroffen en van de twee kamers op de begane grond (aan de kant van de Rijksstraatweg) wordt een ruime moderne keuken gemaakt. Zoveel mogelijk karakteristieke elementen zijn hersteld of teruggebracht. Zoals gemeld, wordt het "toilethokje" naast de voordeur

afgebroken. Architect Egbert Hoogenberk van Harmonische Architectuur B.V. ontwerpt een charmante bijkeuken aan de achterzijde. Het zinken roevendak van deze bijkeuken wordt doorgetrokken als veranda boven nieuwe openslaande tuindeuren van de keuken. 'Tour de la maison' noemt Hoogenberk het verschijnsel dat je door de diverse verbindingen tussen keuken, hal en woonkamers rondjes door het huis kunt lopen. In 2013 is de buitenkant in oorspronkelijke kleurstelling geschilderd. De Rechthoek kan weer jaren mee!

Nawoord

Dit artikel heb ik op basis van authentieke stukken en gesprekken met oud-bewoners en andere betrokken personen opgesteld. Ik houd mij niettemin uitdrukkelijk aanbevelen voor aanvullingen en verbeteringen. Verder ben ik altijd geïnteresseerd in informatie over bewoners en vooral in oude foto's van het huis. Mijn e-mailadres is info@mrhoman.nl. Langskomen mag uiteraard ook! Uiteindelijk wil ik het com-

plete onderzoek met vele afbeeldingen bundelen in een boek(je).

Bronvermeldingen:

In verband met de grote hoeveelheid geraadpleegde bronnen en personen, worden deze hier niet opgesomd. Veel geraadpleegd zijn het gemeentearchief van Voorst en het Gelders Archief.

Een uitgebreide bronvermelding is voor belangstellenden beschikbaar bij de OKV.

Genealogische dag OKV op Open Monumentendag

werkgroep genealogie

Op Open Monumentendag, 13 september houdt de Oudheidkundige Kring een genealogische dag in de serre op de begane grond van de OKV-studieruimte (kunstkring) aan de Dorpsstraat 11a in Twello. Ingang aan de parkzijde. Van 9.00 tot 16.30 uur bent u welkom

We geven u twee goede redenen om op deze dag een kijkje te komen nemen:

de juiste foto te vinden. De toegang is gratis en iedereen wordt van harte uitgenodigd te komen kijken en ..de koffie staat klaar!!!

Genealogische dag:

Voor het eerst organiseert de werkgroep genealogie van de OKV een genealogische dag.

Jack Damen geeft informatie over de families Koolman (Twello en Klarenbeek), Palaster, Nijdeken-Bonhof-Martens, Roest-van Egteren en de Wilde-van Egteren. Hij heeft veel informatie en foto's op een aantal panelen.

Henk Smale is aanwezig met zijn genealogiën van de families Smale, de Haan en Tijhuis.

Bernard van 't Erve heeft veel informatie verzameld over zijn eigen familie en de families Ganzevles, Huisman (Engberts). Hij is ook een vraagbaak voor informatie over de markeboeken.

Vrijwilligers van de werkgroep staan klaar om al uw vragen over het onderzoek naar uw voorouders te beantwoorden. In onze leeshoek liggen alle genealogiën uit onze bibliotheek ter inzage.

Ook onze fotodatabank, met foto's van veel straten en panden in de gemeente Voorst staat voor u klaar. Op de genealogische dag krijgen leden extra korting op de (digitale) foto's. Neem een stickje mee! De bakken met "dubbele foto's" zijn op orde gebracht door **Johan Alburg** en hij helpt u graag om

Expositie ansichtkaarten:

"Reizen en rusten: Groeten uit Voorst"

Het landelijk thema van Open Monumentendag 2014 is *reizen*, vandaar de keuze voor de expositie van oude ansichtkaarten (vergroot op A-4) van herbergen, pensions, uitspanningen, speeltuinen, cafés, hotels en restaurants in de gemeente Voorst

De gemeente Voorst heeft een fietsroute samengesteld langs plekjes die de ANWB beschreef in de uitgave uit 1926: 'Te voet van Apeldoorn naar Dieren, Zutphen en Deventer'. De routebeschrijving is tijdens het Klompenfeest en de Open Monumentendag bij de OKV verkrijgbaar. Er zijn ook nog een aantal schilderijen te bewonderen van plekjes in de gemeente Voorst die ook tijdens de Klompendagen te zien waren.

Meedoen ...? Geef je op bij info@okvvoorst.nl of op facebook

'Voorst schrijft geschiedenis' van start

Op 18 december 2015 bestaat de Oudheidkundige Kring Voorst 40 jaar. Om dat te vieren wordt een groot aantal historische projecten georganiseerd waar veel mensen aan kunnen meedoen.

Voorsternaren en ex-Voorsternaren, lid of geen lid van de Oudheidkundige Kring, gaan nieuwe geschiedenis schrijven op een manier die nog niet bestaat. Daarom heet het: **'Voorst schrijft geschiedenis'**.

De eerste activiteiten zijn inmiddels begonnen en zullen meer dan een jaar duren.

Kies een spannend onderwerp, spit mee in oude documenten, interview mensen, ga naar buiten om te kijken en te onderzoeken, schrijf, film en fotografeer,

Evenementen gestart

Meedoen of meer informatie? Kijk op facebook of www.okvvoorst.nl.

TENTOONSTELLING P. VISSER IN VOORST - P. Visser was een tekenaar/schilder met een eigen naïeve stijl. Rond 1850 trok hij over de Veluwe en door Salland en maakte een groot aantal bijzondere tekeningen. In 2015 worden ze voor het eerst bij elkaar gebracht in Voorst en later in Epe en Heerde.

Twellosebeek

TERUG NAAR DE BRON - In de gemeente Voorst ontspringen verschillende beken en weterringen, zoals de Grote Wetering, Stougraaf, Twellosebeek, de Fliert en verderop de Nijbroekse en Terwoldse wetering. Eeuwenlang hebben ze de vorm en de ontwikkeling van het landschap bepaald. In 2015 gaan we terug naar de bron van al deze stromen en stroompjes.

KEIZERSWEG - Het evenement 'Keizersweg' achterhaalt het echte verhaal achter de weg die loopt van Gietelo naar de Withagen. Is die weg in 1811 echt voor Keizer Napoleon aangelegd of is het een verzinsel uit latere tijd?

MEER ...

Voorst schrijft geschiedenis is een initiatief van de Oudheidkundige Kring Voorst

Meilinkshofstede, startpunt op 18 september

Bezoek aan de 'Herbergen langs de straatweg'

Op donderdag 18 september brengt 'Voorst schrijft geschiedenis' een bezoek aan het project 'Herbergen langs de straatweg'.

Vroeger waren er in de gemeente Voorst veel boerderijen die ook een herberg of tapperij hadden. Denk maar aan De Zwaan op Teuge of De Beer in Voorst. In 2015 gaan we ze allemaal in kaart brengen en opzoeken. En als we er toch zijn ...

Op 18 september gaan we bij een paar op visite. Vertrek om 19.30 uur vanaf het Marktplaats in Twello. Verzamelen bij de bibliotheek. Omdat we ook bij herbergen naar binnen gaan, is aanmelden via info@okvvoorst.nl nodig.

Volg 'Voorst schrijft geschiedenis' op facebook

Geen Nieuwsbrief meer ontvangen? Meld je af bij info@okvvoorst.nl

1 september 2014

Gevelstenen, muurankers en uithangtekens (4)

Het muuranker aan de brug bij de Blankematerweg bij Nijbroek

Ed Stol

In het noordelijkste deel van de gemeente Voorst bijna aan de grens met de gemeente Olst, in de Nijbroekse polder, loopt de verbinding tussen de Middendijk en de Zeedijk, in de richting van boerderij de Blankemate via een kleine brug met mooie muurankers (brugankers).

Muurankers aan huizen, boerderijen en kastelen zijn ook in de gemeente Voorst algemeen bekend. Muurankers in een stenen brug in de gemeente Voorst zijn veel minder bekend, maar toch zijn ze er. Ook in steden als Amsterdam en Den Bosch zijn ze te vinden. Het is de moeite waard om eens een vaartochtje maken over de Binnen Dieze in Den Bosch met zijn vele bruggen, waarvan vele met brugankers, maar de brug aan de Blankemater steekt er wel boven uit.

Het komt niet vaak voor dat bij ons in de gemeente Voorst een muuranker in de wand van een stenen brug is aangebracht. De brug is geen rijks- of gemeentelijk monument, maar zou er misschien wel voor in aanmerking komen en wel bij de vermelding van muurankers bij landhuizen, kastelen, boerderijen en andere bewoningen behoort dit uitzonderlijke muuranker,

noem het bruganker, er toch ook bij. Wanneer deze gemetselde brug is gebouwd is mij helaas nog niet bekend. De taak die dit anker heeft - agrarisch verkeer - is duidelijk genoeg. Het ligt aan de rechterkant van de weg in een bocht naar links, naast boerderij (Middendijk 70A). Als je als automobilist deze brug over gaat vallen de muurankers nauwelijks op. Voor een attente fietser of wandelaar des te meer. (bij pijl op kaartje).

Foto's fam. Stol

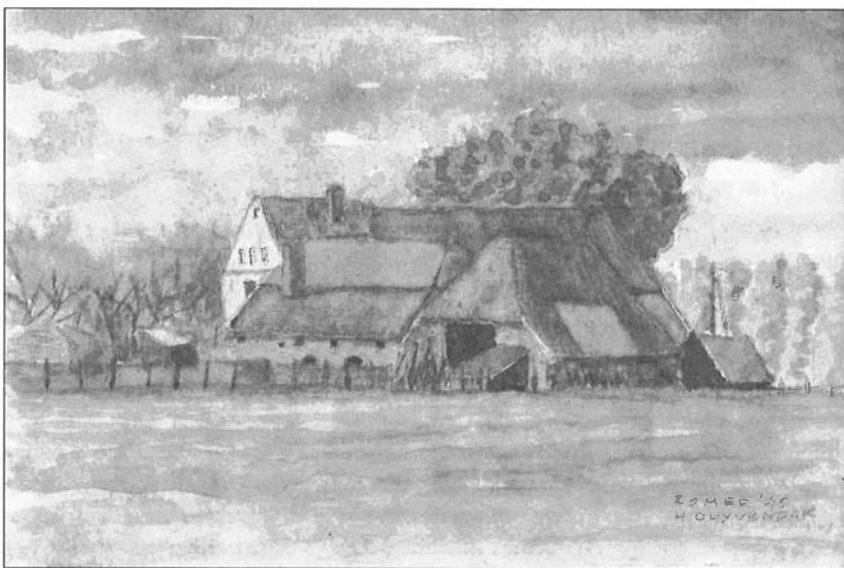

Achter"stallig" dagboek (2)

Hans Duyvendak en redactie

In het vorige nummer van Kroniek stond een verhaal van de hand van de heer H. Duyvendak (Kroniek 2014-2, blz. 22). De redactie had een combinatie gemaakt van een kort verhaal dat de heer Duyvendak heeft geschreven voor het Nationaal Archief en de proloog van een dagboek waarvan dat verhaal is afgeleid. De redactie had dit artikel toegestuurd naar de heer Duyvendak, maar kreeg zijn reactie binnen toen het drukproces al liep.

De heer Duyvendak maakte ons er op attent dat de inleiding niet zo paste bij het verhaal zoals wij dat publiceerden, maar hoorde bij een andere passage uit het dagboek. Hij heeft daar helemaal gelijk in en in overleg met hem publiceren we hier alsnog (met de inleiding uit het vorige nummer) het gedeelte van het dagboek dat bij die inleiding hoort.

"Ihr habt tüchtig gearbeitet Kinder".

Deze zin en het beeld van de man die dat uitsprak, staan nu na 65 jaar, nog steeds in mijn geheugen gegrift. En daarmee komen niet alleen alle herinneringen boven van de laatste dagen voor de bevrijding, maar het staat bij mij ook symbool voor die mentaliteit van de Duitsers waarvan de voetballers zeggen: "Je hebt pas van ze gewonnen als ze in de bus naar huis zitten."

7 april 1945

's Nachts ben ik wakker geworden door geluid van zware auto's, die eerst op de weg stilstaan en na luide bevelen verder gaan. Even voorbij de boerderij hoor ik ze

een tijd manoeuvreren. Ik kan vanuit mijn zolderkamertje niets zien en val weer in slaap.

Als ik ben opgestaan om aan mijn eerste dagtaak, het verzorgen van de dieren te

beginnen, (de boerin en Ab melken de koeien) ga ik meteen kijken en zie, dat voor het huis een groep soldaten staat aangetreden.

Een parmantige officier, handen op de rug, kin omhoog, zet ze "op de plaats rust" en gaat ze toespreken. De eerste zin is:

"Ihr habt wieder tüchtig gearbeitet, Kinder"

"Kinder"? Heb ik dat echt goed verstaan?

Wat een verwaande kwast. De mensen tegenover hem zijn vast allemaal ouder dan hij. Het lijken wel zestigers. Misschien zijn er jongere bij, dertigers of veertigers, maar die zien er ook niet zo florissant uit. Het is zeker niet het puikje van de "Wehrmacht".

Ze moeten inderdaad hard gewerkt hebben en dan nog wel in het donker.

Aan de rand van de boomgaard staat een groot kanon. De lange loop staat naar het oosten gekeerd en komt net boven de haag uit. Rondom is een wal met aarde en plagen gemaakt. De grond komt uit de mangaten, die ze gegraven hebben om in te kunnen schuilen. Over het kanon heen een camouflagenet, met daarin een paar takken gestoken van de al bloeiende perenbomen.

De soldaten, voor zo ver ze niet bij het kanon staan, gaan zich wassen bij de pomp en de officier vraagt mij stro, want zijn mannen gaan slapen op de deel. "Beim

Vieh ist es doch immer warm".

Hij wil dat het bed uit de opkamer gehaald wordt. Dat betekent, dat opa bij Ab moet gaan slapen. Samen met een andere, ogenschijnlijk hogere officier, die met een ijzeren kruis gedecoreerd is, maar waarvan de functie mij niet duidelijk is, gaan ze daar met stafkaarten en een kijker in de weer. Omdat de opkamer op een hoek ligt, kunnen ze zowel het kanon in de gaten houden als een eind langs de spoorbaan kijken. Ze laten ook twee veldbedden in de kelder daaronder neerzetten. Ik ontkom niet aan een zekere bewondering voor de efficiency en discipline waarmee alles gebeurt.

Het lijkt wel of ze hier eerder geweest zijn en van tevoren alles hebben kunnen plannen. Maar die paraatheid verhoogt tevens de angst, dat wij nu een geducht doelwit worden voor de artillerie en de vliegtuigen van de Geallieerden."

Dat laatste bleek helaas spoedig.

Naschrift redactie:

In het vorige artikel is jammer genoeg ook een naam verkeerd vermeld. Er wordt gesproken over "het echtpaar Hupkes", bedoeld is echter "het echtpaar Hulscher".

Het originele dagboek is aanwezig in de studieruimte van de OKV en is voor belangstellenden ter inzage. De OKV overweegt dit dagboek nog een keer volledig te publiceren in een speciale uitgave.

Genealogisch nieuwtje

werkgroep genealogie

Genver opgevolgd door zoekakten.nl

De goed werkende toegang tot de bestanden van Familysearch, GenVer, wordt voortgezet door zoekakten.nl. Die site biedt zelfs meer mogelijkheden. In de linkerbovenhoek van de homepage wordt verwezen naar de pagina's: Nieuwe aanwinsten; Militaire Stamboeken; Landverhuizers; Overzicht Plaatsnamen; Meer over zoekakten.nl en Bijzondere collecties.

Markeboeken van Voorst (11)

De marke van Gietelo

B.W. van 't Erve en J. Lubberts

Het doel van de marke Gietelo was gelijk aan dat van de andere marken in de gemeente Voorst: het beheer van de woeste gronden, de z.g. markegronden.

Evenals bij de andere marken is het moeilijk de grens te bepalen. De marke grensde ten noorden aan de marke Aerd en Aerdebroek (Wilpse Achterhoek), ten zuiden aan de marke Appen, ten oosten aan de IJssel en ten westen aan de Lierdermark (Loenen). In het markeboek werd de grens soms aangegeven met de volgende omschrijving: *zandbulten als limite, drie*

wilgenbomen of de paele bij die grave. Het zal een moeilijke opgave worden om de grens nu nog te bepalen, als het al lukt.

Een belangrijk onderwerp in het markeboek van Gietelo was de kerk. Met de kerk werd die van Voorst bedoeld, want Gietelo had er geen. In 1629 werd in het markeboek over de kerk van Voorst geschreven:

Alsoo tot noch toe, die kercke tot Voorst seer vervallen ende verdestrueert heeft gelegen, sulcks dat den Godes dienst, daerinne niet nae behooren, heeft konnen worden geexerceert, Ende dat dieselven nu wederomme ter Eeren Godes, en de tot dienste van die gemeijnte is opgebouwet, soo hebben die samentlijke erffgen. van Gieteloo op dato onderschreven bij eene vergaedert sijnde tot Christelijcken ijver, mede om Godes wille daer toe vereeret, und vereeren bij desen, die somma van sess hondert gulden ad. XX stuivers 't stuck.

Het geld werd verkregen door openbare verkoop van een paar percelen grond.

1ste 'Seecker haesken, gelegen bij die gemeene pael, daerbij noch een stuxken kan uijtgesteecken worden' werd verkocht aan Joost te Zutphen, eigenaar van de boerderij Vollenho voor 221 daelder.

2de 'Een hoffken bij Janssen Brantsens huijs' werd verkocht aan Janssen Brantsen voor 91 daeler.

3de 'Een hoexken, ofte ackerken op die Clouse' werd verkocht aan de scholtis van Voorst

Nogh is den pastoor in betaeling gedaen 74,30. Alles tesamen 597,50 gulden. Soo de amptman Marienburgh betaelt heeft aen Claes Holtwijck te Deventer voor glas roeden

Het rest beloopende

597,50

2,50

Is door den heer Amptman voorschr. aen den Hr. Pastoor in contant betaelt,

Somma 600,00

Het was ook al eerder voorgekomen dat de kerk zich in desolate toestand bevond. Al jaren was er strijd tussen de eigenaren van de Rackhorst en het Hof van Gietel over het eigendomsrecht van een stuk land gelegen tussen deze hoeven, genaamd de "Buijrschamp". De markerichter Marienburg vond hierover in het archief te Deventer een document, in het Frans gesteld en naar "woorden tot woorden" gelijkkluidend bevonden. Hieruit bleek dat in 1563 ook al een donatie aan de kerk verstrekt was wegens "drengender nood". Om aan geld te komen werd de Buijrschamp aan de koning van Spanje, Philips II (1527-1598), verkocht die het

inlijfde bij zijn *olthoevige goed* "Het hof te Gietel".

Tijdens de vergadering van 12 dec 1631 in de herberg de Zutphen werden de originele brief en de vertaling getoond. Het markebestuur besloot toen de Buijrschamp te verkopen aan "den alldurchleuchtigsten groosmechtighsten und onoverwinligsten Fursten und Heern, Heern Philipsen van Godes Genaeden, Coninck van Hispanien van Engelandt en Hartoge van Brabant und Geller, Graeve van Hollandt und Zutphen en Erffheer van Vrieslandt und der landen van Overijssel en unseren aldergenedighsten Lievein Heern".

Nak het Coninkthuis bu Bisselo vnde Veluwe, 2100 en van Zutphen 1723

Vermoedelijk de bisschoppelijke Hof te Gietel in 1723

De verkoop overeenkomst luidde als volgt:

Alsoo dat Conink Majesteitt geen huijs ofte eenige andere timmeratie op 't voorschr. Buijren Camp, setten sal laeten, nu noch ten eeuwigen daegen, sonder ihre Con. Maj.^{te} sall den voorschr. Camp gebruijcken in ire Maj.^{te} olthoevige goet, den hoff te Gietelo, mit die Rackhorst, und anders nergents in, daarmede dat geene uijt drift, ofte uijtslagh, nu nogh ten eewigen daegen van den voorschr. Camp geschehe und is deser erffcoop recht und redelijck toegegaen, om eene seecke somma geldes, gelijk ire Con. Maj. ofte desselver volmechtiger goetlijcken met uns samentlijcken erffgenaemen eens worden sijn, und wir in eener bateralinger und onverdeijlter somma, te dancke ontvangen hebben, und bedancken ire Coning Maj. daer van goeder, ende welternoegter betaelinghe und wir samentlijcke erfgenaemen, gelooven alle tijdt, in volle der noodt, meerder und beter vestenisse te doen, op allen oorten, und plaetsen daer sigh sulckes eigen, und gebeuren west, alles sonder argelijst, in oorconde der waerheijt und vaster stevigheijt, aller voorschr. pointen, hebben wir samentlijcke erffgenaemen gebeden, die Erentfesten und Achtb. Carel van Steenberghe, Johan Kreijnck, Burgemr. der stadt Deventer, Joost ter Brugge, gelijcks als Burgemr. binnen Deventer, und Henrick ter Brugge, als mede erffgen. in der voorschr. buijrschap, dat ire samentlijcke en veresegelen, an desen brieffe hangen wolden.

Toen de twee boerderijen niet meer in handen waren van de koning begon de twist over de Buijrschap. Bij welke boerderij hoorde deze.

Een bron van gemor was ook de polderbelasting. Omdat het polderdistrict Veluwe steeds geld tekort kwam werd het polderdistrict vergroot en zodoende werd ook de marke van Gietel onderdeel van de polder. Wat was het geval. Om de waterlopen die bij Hulsbergen in de IJssel uitmondten af te sluiten werden daarin sluizen gebouwd. Waren die sluizen er niet, dan liep bij hoog water van de IJssel het hele gebied aan de westzijde van de IJssel onder water via de weteringen die hier in de IJssel uitmondten. In het begin waren het houten sluizen die

men niet goed kon verankeren en door het hoge water weggespoeld werden. De techniek voor een betere verankering ontbrak. Hout van een van deze uitgespoelde sluizen werd gebruikt voor de bouw van de kerktoeren van Heerde. De bouw van telkens nieuwe sluizen was duur. De bijdrage van de marke was niet mis. In 1598 werd de marke aangeslagen voor 67 gulden en 11 stuiver plus 3 stuiver per morgen. In 1599 werd 5 st. per morgen betaald voor onderhoud. In 1600 en 1601 9,5 stuiver per morgen. Vanaf 1602 werd jaarlijks weer 5 st. betaald. In 1624 wilde men een stenen sluis bouwen waarvoor de marke belast werd met een extra bijdrage van 50 gld. In 1624 werd voor groot onderhoud een bij-

Duikersluis in de Veluwe Bandijk (de 'dwarsdijk' ten zuid-oosten van Hulsbergen),
foto J. Lubberts

drage gevraagd van 147 gld. die door het markebestuur omgeslagen werd tot 15 st. per morgen. In 1635 was bij extreem hoog water de sluis gebroken en moest een extra bijdrage geleverd worden van 2 Carolus* guldens. De totale reparatie kostte 1071 gld en 10 st. Dat waren grote bedragen voor die tijd.

Bij de Bandijk

Bij de OKV is uitgebreide lectuur over het "gelech der sluizen bij Hulsbergen".

*Aanvulling redactie

(bron Wikipedia en Huygens Instituut): Een **Carolusgulden** of **Karolusgulden** is een oude munt die ten tijde van keizer Karel V werd geslagen en naar hem is genoemd. De Carolusgulden bestond zowel in een gouden uitvoering (*Carolus d'or*) als een zilveren (*Carolus d'argent*). De gouden Carolusgulden werd voor het eerst in 1517 geslagen, de zilveren in 1543. Beide vertegenwoordigden bij de invoering van de zilveren Carolusgulden in 1543 dezelfde waarde. Deze bedroeg toen 20 stuivers. Eerder week de waarde enkele stuivers af.

Flipje Kind en het kamp van Linthorst

Wim Tempelman

In het ziekenhuis van Heerenveen werd op maandag 21 augustus 1944 een jongetje opgenomen. Een tener kereltje, per auto gebracht, onder begeleiding van twee onbekende mannen en een vrouw. Het patiëntje had ernstige brandwonden opgelopen aan zijn borst en onderlichaam en leed hevige pijnen. Desondanks hield hij zich flink. Hij werd zo snel mogelijk per brancard vervoerd naar een afdeling voor onderzoek. Naast de artsen die de eerste onderzoeken verrichtten stond zuster De Vries. Zij had aan één blik genoeg. "Het is een Joodje", merkte ze op. Alle medewerkers van het ziekenhuis wisten genoeg! Zuster De Vries hield zich als één van de eersten met de dagelijkse verzorging van het jonge patiëntje bezig. Het jongetje werd in de ziekenhuisadministratie ingeschreven als Philip Kind, zoon van veehouder Meine Kind en Johanna van der Vegt, Lindedijk 341 te Spanga. De plaatsnaam was het enig juiste, de rest fantasie. Pas na de oorlog werd duidelijk dat Flipje Kind door zijn ouders Salomon Levisson was genoemd. Hij was de zoon van de vroegere opperrabbijn Levisson uit Leeuwarden.

De handel en wandel van de familie Levisson gedurende en na WO II werd in juli 1982 door een aantal medewerkers van de Leeuwarder Courant in een zevental (uitgebreide) artikelen opgetekend. Flipje Kind was door verzetsmensen, samen met zijn moeder, ondergebracht bij de familie De Weerd in Spanga. Op een afstand van enkele tientallen meters van de woning stond een groene barak. En hoewel De Weerd timmerman-aannemer was, zij het min of meer non-actief, had hij part noch deel aan de bouw. Niemand van de buurtbewoners was op de hoogte. Ineens stond het ding er, merkte men op. Om meerdere redenen vroeg in die tijd niemand naar het naadje van de kous.

In die barak huisden zo'n twintig jonge kerels die er elke dag met schep, kruiwagen en verdere benodigdheden op uit trokken om in de buurt ontginningswerk te verrichten. Een medewerker van de Grontmij die van de goede kant was hield een oogje in het zeil en voorzag de werklieden van

gerichte aanwijzingen en adviezen. De jongelui werden door de buurtbewoners aangezien voor studenten. Het waren echter werknemers van de NV. Koninklijke Stoom-Vleeschwarenfabriek B. Linthorst en Zonen, Hofleveranciers, Wilp bij Twello. Voor de Friezen in de omgeving was slechts bekend dat het om een vleesfabriek "ergens in Gelderland" ging. De gehuisveste "Linthorsters" wisten van de hoed en de rand!

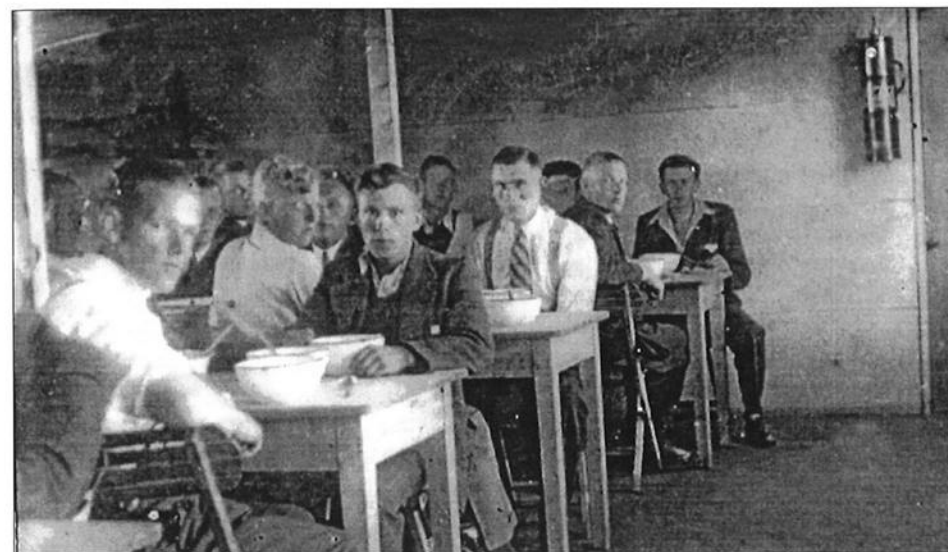
Bewoners

Het was voor de onderzoeksjournalisten "Gefundenes Fressen" toen zij zijdelings eveneens kennis verkregen van het "kamp van Linthorst". Dit Duistervoordse familiebedrijf kon bogen op een goede naam in binnen- en buitenland. Een of meerdere Linthorstdirecteuren – de directie was in handen van twee groepen van drie broers – had(den) hier nabij Spanga een perceel grond aangekocht en er een soort barak op laten zet-

ten. Toen de onderzoekers in 1982 navraag deden bij de 81-jarige A.W.M. Linthorst ("meneer Anton" voor werknemers, Teun voor intimi) moest deze kleinzoon van de oprichter het antwoord schuldig blijven. Hij herinnerde zich nog vagelijk iets over het kamp maar over de grondaankoop of kamporganisatie kon hij geen duidelijkheid verschaffen!

In de kampbarak verbleven en werkten jonge Linthorstwerknemers die op deze

wijze aan tewerkstelling in Duitsland konden ontkomen. Ze verbleven er veilig onder sociale beschutting van de Linthorstclan. Geheel in overeenstemming met de geest des tijds aanvaardden zij het dogma dat de baas het voor het zeggen had. Als je als arbeider genoegzaam je werk deed, daarbij handelde en leefde volgens wet en zeden, zou je je nooit een buil vallen. Die opvatting werd door het Spanga-kamp geheel bewaarheid.

Bij hun onderzoeken kwamen de journalisten van de Leeuwarder Courant in contact met de heren Arnold Gensen en Jan Reinders. Beide vertellers zijn inmiddels helaas overleden. Zij waren samen met een groep collega's goedgekeurd om tewerkgesteld te worden in Duitsland en stonden nu op het Deventer station om af te reizen naar Berlijn. Toen kreeg hun bestemming een wending die, zacht uitgedrukt, het midden hield tussen curieus en mysterieus.

Gensen vertelde hierover: *Terwijl we met een man of twintig bij elkaar stonden uit te*

kijken kwam er een grote man in een lange jas naar ons toe. In het algemeen vroeg hij, terwijl hij bleef staan: "Zijn jullie jongens van Linthorst?" Wij zeiden van "ja". Hij vroeg of we naar Duitsland moesten. Nou, er waren een paar die antwoordden dat dat zo was. En toen vroeg hij of we dat leuk vonden. We zeiden van niet. "Wel dan moeten jullie ook niet de trein aan deze kant nemen maar de trein naar Zwolle. Je gaat mee tot Wolvega in Friesland. Daar moeten jullie eruit". We begrepen het en kregen door, dat er iets bijzonders aan de hand was, en dat we maar het beste kon-

den doen wat hij ons zei. En zo lieten we de trein naar het oosten lopen en gingen een poos later mee met de trein naar het noorden”.

Gedurende de reis kwam de lange man, die later Cornelissen bleek te heten, nog bij de jonge reizigers langs om te vertellen hoe het verder zou gaan. Hoe het met het kaartje geregeld was bleef de jongens onbekend.

In Wolvega aangekomen werden ze aangesproken door een man die vroeg of ze van Linthorst waren. Hij nam de mannen mee naar een loods waarin stro lag. Hier overnachtte de groep om vervolgens de volgende ochtend met een veewagen verder gebracht te worden naar Spanga. Vandaar lopen naar het kamp. Gensen herinnerde zich dat het opschrift op de wagen “Dracht” luidde. Deze jongelingen werden door hun directeuren behoed voor werken in den vreemde, kregen keurig hun loon doorbetaald en kwamen op regelde tijden met verlof terug naar Twello en omstreken. De barak bleef in de jaren 1943 – ’44 in gebruik maar vermoedelijk was de groep

waarvan Arnold Gensen deel uitmaakte de eerste groep werknemers. Het verhaal van deze twee informanten maakt een jongensachtige en avontuurlijke indruk. Bijna ongeloofwaardig! Onvoorbereid en zonder vervoersbewijzen in een trein stappen met vreemde bestemming louter en alleen omdat een onbekende, zij het dan in naam van je werkgever, daarop aandringt, mag toch naïef heten. Ze arriveerden in een uitgezocht oord, veel ruimte en kaal land. Daar stond die barak. Eventuele belagers konden al van verre opgemerkt worden. Als je in dit moerassige land de juiste routes kende was het mogelijk er op een veilige manier tussenuit te knijpen. Door de gebaande paden te volgen kon je voorkomen in de drassige veengrond weg te zakken. De Linthorstbewoners staken er nog turf voor eigen gebruik! De streek was dun bevolkt en iedere bewoner wist van zijn medebewoner precies wat hij waard was. Nooit is uit de verhalen gebleken dat er verraad of ander gevaar dreigde. En bovendien: de bewoners hadden formeel het recht hier te verblijven. Al het water van

de zee wast echter niet af dat het om een schuilplaats ging! Jan Reinders meende dat hij een aantal maanden na Gensen in de barak was gekomen. De organisatie van het kamp draaide vlekkeloos en er waren inmiddels tal van verbeteringen doorgevoerd. Dat mag op het conto van de af en toe aanwezige “Grote Gele” geschreven worden. Daarover later meer. Tegenover het zware werk met schop en kruiwagen, om sloten en greppels te graven, stond goede kost, regelde betaling en een verlofregeling!

Ook informant Jan Reinders verklaarde dat de mannen om de drie, vier weken, een weekend met verlof mochten. Naast die jonge Twellose burens, verbleven Flipje Kind en zijn moeder op hun onderduikadres. Als de kust veilig was en er geen onraad dreigde, kon het onderduikertje vrijelijk in de buurt rondscharrelen. Met de meeste “Linthorsters” had hij geen contact (overdag afwezig) maar wel was hij goede maatjes met kok Theo van Uden. Op een onzalig moment trok Flipje in de keuken een pan met kokende melk omver en kreeg de inhoud over zijn onderlichaam. Zo belandde hij in het Heerenveense ziekenhuis waar hij tijdens zijn verblijf zijn achtste verjaardag vierde. Kok Theo van Uden, één van de meest genoemden in deze historie, bleef verder voor mij (helaas) onbekend. Vele jaren na het overlijden van Arnold Gensen en Jan Reinders, stak ik mijn licht op bij –eveneens oud-kampbewoner– Gerrit (Gait) Kok. Tijdens een gesprek, medio 2006, in zijn woning aan de Hackfortweg herinnerde hij zich nog dat de barak gedeeltelijk afgebouwd was. Er was een timmerman van Linthorst bij betrokken en grote elementen van de barak waren voorgefabriceerd. Exact wist hij zich na al die jaren nog te herinneren dat de sloten

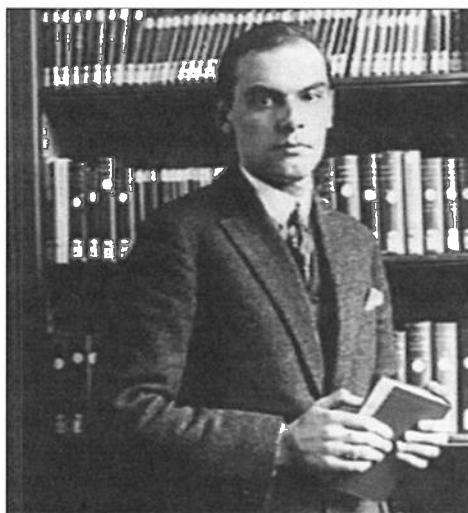
volgens de afmetingen 3,50 m breed en 1.70 m diep gegraven moesten worden. Voor Kok stond het vast dat er later acht barakbewoners overgeplaatst werden naar Groningen. Dat had kennelijk indruk gemaakt. Met meelij blikte hij terug: “ze moesten aardappelen rooien, hun eigen strozak vullen, overnachten in een veestal en eten halen uit een gaarkeuken”. Dan hadden de thuisblijvers in Spanga het beter, meende hij. Gerrit Kok over de leiding: “mijnheer Cornelissen had een kantoortje in de barak, werkte daar vrij regelmatig en regelde alles”.

De Grote Gele

Bij de eerste ontmoeting op het Deventer station met “die onbekende” viel op dat het een forse kerel was met een gebruint, donker uiterlijk. En overwicht had-ie zeker. De jeugdige werknemers volgden immers

zonder vragen zijn aanwijzingen op! De lange, lichtkleurige jas die hij op dat moment droeg bezorgde hem zijn bijnaam: Grote Gele. Arnold Gensen en Jan Reinders vonden het later eigenlijk kinderachtig gedoe dat ze die naam gebruikt hadden. Er zat overigens niets denigrerends achter. Een spontane jongensachtige aanduiding. Deze onbekende kreeg de zorg over de kampbewoners, zette een goed lopende organisatie neer en onderhield de contacten met de fabriek. De jongens hielden hem voor een illegale werker en sommigen beweerden dat hij een oud-officier was. De onbekende was een huisvriend van de familie Linthorst.

Dr. Anthony Joannes Maria Cornelissen was jurist en van 1927 tot 1941 archivaris van de universiteitsbibliotheek te Nijmegen. Hij zag in die stad het levenslicht in 1902, volgde er het gymnasium aan het Canisiuscollege en studeerde rechten in Utrecht. Al ver voor de oorlog was hij betrokken bij activiteiten ten bate van vooraanstaande joodse en katholieke intellectuelen. Hij stond onder meer in contact met dr. Hein-

rich Brüning die zich, in tal van functies en als minister van Buitenlandse Zaken voor Duitsland, fel verzette tegen het groeiende nationaal socialisme. Door de komst van de Duitse bezetting beëindigde hij zijn werkzaamheden en trok zich terug in zijn studeerkamer. *"In mei 1943 kreeg ik een voorgevoel dat ik Nijmegen moest verlaten, hoewel er geen feiten waren waarop ik dat kon baseren. De familie in Twello was mijn toevluchtsoord, en op een wijze welke boven alle lof verheven is, hebben de Linthorsten mij geholpen. Ik werd kampeider in Zuid Friesland, in een kamp van arbeiders van hun fabriek die daar bij ontginningen tewerk werden gesteld en op die manier voor arbeidsinzet naar Duitsland niet in aanmerking kwamen. Toen in de winter 1943/1944 het kamp tijdelijk werd gesloten, kreeg ik in Twello bij Thijs (Linthorst -W.T.) en Nelly (Poels-W.T.) onderdak".* Na de oorlog functioneerde hij als sociaal adviseur van de Aartsdiocesane Boeren en Tuindersbond en als wetenschappelijk adviseur van de Katholieke Jeugdbeweging. In 1956 volgde zijn benoeming tot raadadviseur in algemene dienst bij het departement van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen. A.J.M. Cornelissen overleed op 75-jarige leeftijd op 2 december 1977.

Te mooi om waar te zijn.

De Linthorstarbeiders hadden niet te klagen en dat deden ze dan ook niet. In de vrije uren trokken veel van de jongens naar het naburige Scherpenzeel. Daar waren twee cafés: Kaper en Oosten. Ze konden er een pilsje pakken, een biljartje leggen of een spelletje kaarten. Verder waren ze min of meer verzekerd van veilig werk, goede leiding, een perfecte organisatie en volop eten. *"We hadden prima*

te eten", vertelde Gensen, *"tot het laatste. Altijd extra vlees dat Linthorst stuurde en we hadden al dubbele rantsoenen voor zwaar werk. Zelf kreeg ik nog weleens een roggebrood van thuis. Dat beschimmelde jammer genoeg erg gauw. Tot iemand zei dat ik het in moest smeren met azijn. Dat hielp. En zondag! Zondag gingen we soms naar de mis in Kuinre. Dat was een hele wandeling, maar ja, we waren katholieke jongens, niet?"*

In hun verhaal is regelmatig dankbaarheid te bespeuren over "hun" fabriek. En enige trots over zo'n grote fabriek in zo'n kleine plaats. Twello was Linthorst en Linthorst was werk voor tientallen gezinnen. Een schijnbaar onaantastbaar bastion waarvan de directie hoog gezeteld was maar desondanks werd gerespecteerd: kleine Bernard, Harry, Thijs, grote Bernard, Willy en Anton. Linthorst zorgde in de Hongerwinter voor uitdeling van voedsel aan vluchtelingen uit het westen die eten kwamen "versieren". En Linthorst liet hout uit eigen bossen op de Veluwe verzagen om de medewerkers aan brandstof te helpen. De activiteiten werden buiten de officiële cijfers om geregeld. Zo vertelde een oud-administrateur dat hij nooit een post in de boeken was tegengekomen die betrekking had op het kamp in Spanga. De informanten meenden hierin de hand van "meneer Thijs" te ontdekken.

Tegen de gevolgen van de spoorwegstaking (sep. '44- mei '45) echter kon het bedrijf niet op. Op 17 september werd het contact tussen Twello en Spanga nagenoeg lam gelegd. De voedselzendingen van het thuisfront bleven uit, Cornelissen was al een tijdje niet meer in het kamp geweest en sinds de zomer hadden een aantal Linthorsters het kamp verlaten.

Begrijpelijk. De jongens hadden in augustus al veranderingen bespeurd. Bij het verlaten van de mis in Kuinre hadden een aantal soldaten van de Feldgendarmeerie een controle gehouden. Een onheilspekkende zaak want dat was nooit eerder gebeurd. Ook had het kamp al eens een paar dagen een groep Rotterdammers gehuisvest, gevlucht van hun grondwerk aan wallen en tankgrachten in het oosten van het land. De mannen werden via Lemmer en vervolgens benedendeks met een schip over het IJsselmeer gesmokkeld. De resterende bewoners beseften dat ze de plaat moesten poetsen. Het was al aardig herfstig toen de laatsten het kamp verlieten. Dit vijftal sjouwde van Spanhoek naar Blokzijl om, behoedzaam manoeuvrerend, tegen de avond Vollenhove te bereiken. Ze overnachtten, gebukt dommelend, achter een kerkhofmuur. Daarna richting IJssel. Zoveel mogelijk grote wegen vermijgend kwam het groepje in de schemering ergens bij de rivier uit. Een vriendelijke man die het clubje opmerkte gaf de jongens onderdak in zijn huis: ze kregen eten, drinken en een slaapplek. *"De volgende dag hebben we hem erg bedankt en zijn verder getrokken. De brug bij Zwolle lag er uit maar ter hoogte van Zalk troffen we een boer die ons, tegen betaling, wilde overzetten. Eenmaal over de IJssel moesten we nog een heel eind door de weilanden. En dat ging ook goed. Ik was wel erg blij toen ik Twello zag,"* vertelde Gensen. En verder *"De fabriek is verrekt goed voor ons geweest. Altijd en nu nog".* Reinders: *"Toch erg jammer dat 'ie er niet meer is. Man, wat een fabriek. Honderden mensen en we leverden door heel Europa. Van het beste. Na de oorlog is op een gegeven moment de klad er in gekomen, nou is 'ie gesloopt. Zonde, hè?"*

*Namen kampbewoners voor zover bekend:

3. B. Tijhuis	14. Gr. Berends	Boven nummer 6: de heer A.J.M. Cornelissen Tussen 20-21: Flipje Kind (?)
5. Bart Bongertman	15. Henk Rothengatter	
6. Doornebos	16. Marinus v. Uden	
7. H. v.d. Linde	18. G. Kok	
T. Nieuwenhuis	19. J. Reinders	* Met dank aan mevrouw en de heer Hulsebos, St. Maartensurf
11. J. v. Leuzen	20. Th. v. Uden	
12. B. Winterman	21. Toon Oosterman	
13. A. Gensen	22. K. Nijdeken.	

Naschrift auteur:

Het verhaal over Flipje Kind en het Linthorstkamp werd in uitgebreidere vorm geplaatst in zeven achtereenvolgende edities van de Leeuwarder Courant, vanaf 19 juli 1982.

expert

Expert Twello

zedwell
finance & organisatie

www.zedwell.nl
E info@zedwell.nl
M 06 - 53678562

Koningin Wilhelminaweg 15
7391 ER Twello

Wij maken het!

ontwerp / printwerk / belettering / websites

Engelenburgstraat 40 Twello

Tel. 0571-280747

www.breinreclame.nl

Kapsalon
oolman

Tel. 0571 - 271423 - Stationsstraat 1
7391 EG Twello

meer dan 225 jaar

DE TUINEN VAN
BOSCH
Natuurlijk!

Hoveniersbedrijf

Koppelstraat 42

7391 AK Twello

T 0571 27 04 73

info@detuinenvanbosch.nl

volg ons: f

detuinenvanbosch.nl

BRASSERIE - RESTAURANT

SINDS 1916

KORDERIJNK

Altijd de juiste sfeer

Stationsstraat 31

7391 EH Twello

0571 271851

info@korderijnk.nl

www.korderijnk.nl

Mevrouw H. Straalman-Kremer, voorvrouw van de SDAP

Jack Damen

Jack Damen heeft een inventarisatie gemaakt van raadsleden en wethouders die tussen 1851 en 1940 zitting hebben gehad in onze gemeenteraad. In 1923 maakte al een vrouw deel uit van die raad. Een opmerkelijk feit omdat het recht voor vrouwen om te mogen kiezen en gekozen te worden pas mogelijk was geworden na wijziging van de bestaande "kieswet" in 1919. Wie was die vrouw?

Aanleiding voor Jack om nader onderzoek te doen.

De veel gehoorde uitspraak 'Wie zwijgt, stemt toe' is niet van toepassing op het eerste vrouwelijke raadslid in onze gemeente, mevrouw H. Straalman-Kremer. Zij, Hermina, zag op 18 augustus 1896 het levenslicht in de Lange Zandstraat te Deventer waar haar vader werkzaam was in de textielfabriek van Ankersmit. In 1917 verhuisde de familie Kremer naar Twello en ging wonen aan de latere H.W. Iordensweg 66 (Rooie Dorp).

"Het Rooie Dorp" aan de latere H.W. Iordensweg.

In 1919 trouwt Hermina met Herman Straalman, 28 jaar oud, afkomstig uit Brummen en winkelchef bij de Coöperatieve Vereniging "Volksbelang" in de Schoolstraat te Twello, A 119. Zij zijn politiek geëngageerd met de SDAP die in die jaren een grote ontwikkeling doormaakte. Het is dan ook niet verwonderlijk dat beiden in 1923 verkiesbaar zijn en gekozen worden als vertegenwoordiger van de sociaaldemocraten in de gemeenteraad van Voorst. Hermina is de eerste vrouw die in onze gemeente als raadslid wordt geïnstalleerd. Het kiesrecht voor vrouwen vanaf 27 jaar en daarmee ook de mogelijkheid om gekozen te kunnen worden is kort daarvoor, in 1919, wettelijk vastgesteld. Bij de installatie is zij net 27 jaar oud en moeder van een 2-jarige dochter.

Zoals je mag verwachten van sociaaldemocraten is het echtpaar enorm alert op zaken die de gewone mensen aangingen. Met de heren B. Denekamp en Peters zijn

ze een geducht kwartet. De vroegere sfeer in de gemeenteraad van 'ons kent ons' boet duidelijk in aan betekenis. Dit blijkt al uit de notulen van de 2^e raadsvergadering op 14 november 1923, keurig weergegeven door de gemeentesecretaris de heer W.A.J. Lucas.

De Voorzitter¹ opent de vergadering.

De notulen der vorige vergadering worden na lezing door den Secretaris onveranderd goedgekeurd.

De heer Denekamp vraagt het woord en spreekt er zijn verwondering over uit, dat, waar door het algemeen kiesrecht in dezen raad een vrouw zitting heeft, de Voorzitter bij de opening van den Raad steeds spreekt van "Mijne heeren"; Spreker meent dat het passeeren of negeeren van het vrouwelijk lid niet te pas komt en verzoekt den Voorzitter vriendelijk, daar rekening mee te houden.

De Voorzitter zegt, dit niet met opzet gedaan te hebben en zal in 't vervolg ook geen "heeren" meer zeggen; hij vindt dit echter spijkers op laag water zoeken. Spreker verklaart nooit de bedoeling gehad te hebben, iemand die hij bijna niet kent te negeren.

Dat de heer Straalman en mevrouw Straalman-Kremer sociaal bewogen waren, blijkt uit de notulen van de vergaderingen. Hun aandacht was vooral gericht op ongelijke behandeling van personen. Uit de notulen van die tijd komt dit onder andere duidelijk naar voren in discussies over:

Ongelijkheid in gunning na aanbesteding.

Inschrijvers, woonachtig in Voorst, kregen voorkeur ten opzichte van de laagste inschrijver.

Ongelijke beloning van vrouwen.

De vergoeding van onderwijzeressen in handwerk, gegeven buiten de normale schooluren, waren lager dan die aan onderwijzers.

Inzet voor beter vervolgonderwijs.

Zij dienden een motie in om in plaats van 'kennis der natuur- en landbouwkunde' lessen in eenvoudige handelskennis en boekhouden te geven. Na stemming is de raad akkoord met het geven van lessen in de beginselen van handelscorrespondentie en boekhouden.

Discriminatie op grond van godsdienstige en politieke overtuiging.

Zij dienden een motie in met het verzoek aan B&W om in het vervolg na te laten sollicitanten te vragen naar hun godsdienstige en politieke

richting. De voorzitter vindt dat hij daartoe het recht heeft. De motie wordt met 10 stemmen tegen verworpen. Alleen de 4 leden van de SDAP waren voor.

In een later interview² kijkt zij terug op deze periode en zegt hierover:

"Och, er waren veertien SDAP 'ers in Twello en het was toch zeker een glorie van zo'n kleine afdeling, zo gauw een vrouw te kunnen afvaardigen."

Ze herinnert zich levendig de verbouwerendheid van de zittende gemeenteraad, toen daar een jong, politiek al aardig geschoold echtpaar zijn intrede deed. "De boerenvertegenwoordigers van die tijd spraken eigenlijk over niets anders dan een pandje zus, een weggetje zo. De nestor³ van de raad, 80 jaar oud, was stokdoof maar dat bleek hem nauwelijks te belemmeren: hij keek maar naar de burgemeester als er iets beslist moest worden en als die ja knikte of nee schudde, knikte of schudde de oude man hem gehoorzaam na. De burgemeester zou het inmiddels wel weten."

Herman en Hermien maken maar kort deel uit van de Voorster Gemeenteraad. Na een jaar politiek actief te zijn geweest,

vertrekken zij ten gevolge van gewijzigde werksituatie van de heer Straalman in 1924 naar Hilversum.

Drie jaar later in 1927 - *"Ik was intussen een bekend spreekster geworden bij de vrouwenbond van de partij, bij de coöperatieve bonden en in de kringen van geheelont-houders"* - wordt mevrouw Straalman in de Hilversumse gemeenteraad gekozen en ook niet voor maar even.

"We hebben moeten kiezen, mijn man of ik. En hoewel mijn man het raadslidmaatschap wel ambieerde, vond hij nog belangrijker dat er een vrouw - de eerste! - in de raad zou komen. Hij heeft zijn plaats aan mij afgestaan".

Het meisje dat haar politieke carrière in Twello begon heeft zich na de lagere school ontwikkeld door zelfstudie en veel lezen. Zij maakt 30 jaar deel uit van de Hilversumse Raad waarvan 13 jaar als wethouder (PvdA) van sociale zaken, personeelszaken en volkshuisvesting. En natuurlijk is zij ook nog huisvrouw en moeder. In 1958 wordt zij benoemd tot Ridder Oranje Nassau. Bij haar afscheid in 1963 begiftigt het gemeentebestuur haar met de gouden legpenning der gemeente Hilversum.

Naast haar gemeentelijke zaken was Hermien ook heel actief op landelijk niveau. Zo maakt zij enkele jaren deel uit van het hoofdbestuur van de Nederlandse Vereniging tot Afschaffing van Alcoholhoudende Dranken. Zij was immers een fervent tegenstander van alcohol.

Als 'mevrouw Straalman-Kremer' hield ze na de oorlog wekelijks een praatje voor de VARA-radio in het programma *"Voor de huisvrouw..."* In deze uitzending gaf ze vaak

goedbedoelde tips om de huishouding zo goed als mogelijk draaiende te houden. Dit werd haar niet altijd in dank afgenomen. Ook vinden wij haar terug in radioforums gericht op een bepaald onderwerp of op het beantwoorden van actuele vragen. Haar gesprekspartner was vaak Meyer Sluysen, socialist en redacteur van de bovenste plank.

Hermine, zoals ze in Hilversum werd genoemd, is overleden op 19 januari 1970. Haar echtgenoot Herman bleef altijd werkzaam voor de Coöperatie, uitgegroeid tot een groot landelijk winkelbedrijf.

¹Voorzitter was burgemeester baron A.C.W. van der Feltz.

²Wethouder mevrouw Straalman-Kremer dopte altijd haar eigen boontjes.

Het Vrije Volk; 31-08-1962

³Nestor (oudste lid) was dhr. C.A.A. van Hövell-van Wezeveld, (1842) die al vanaf 1877 onafgebroken lid was van de raad.

Kijk voor meer informatie ook op de blog van Cees van Dijk, waaruit ook de foto's van mevrouw Straalman die in in dit artikel staan (jammer genoeg van wat mindere kwaliteit) zijn overgenomen: <http://kanaalridder.blogspot.nl/search/label/straalman-kremer>

Belgische vluchtelingen op de Veluwe

Gerard Vrieling

Op 4 augustus 1914 viel Duitsland het neutrale België binnen om via dit land naar Frankrijk door te stomen. Dit was in het begin van de Eerste Wereldoorlog (the Great War zoals het in Engeland wordt genoemd).

Deze actie van de Duitsers noodzaakte Engeland, dat de neutraliteit van België had gegarandeerd, om Duitsland de oorlog te verklaren. Hierna volgden nog vele oorlogsverklaringen van andere landen, o.a. Frankrijk.

De Duitse inval in België stuitte al snel op hevig verzet bij Luik. Het gevolg was dat duizenden Belgen op de vlucht sloegen. Zij werden in de grensstreek van Limburg opgevangen. Maar naarmate de Duitsers verder richting Parijs trokken, vluchtten er des te meer richting Nederland.

De stroom vluchtelingen groeide gestaag tot wel tienduizend personen per dag! In oktober 1914, na de val van Antwerpen, hadden bijna twee miljoen Belgen een veilig heenkomen gezocht in Nederland. In eerste instantie werden zij opgevangen in kerken, leegstaande fabrieken en scholen. Op den duur was dit niet meer toereikend. De overheid moest bijspringen. Er werden toen ook leegstaande kazernes en haastig opgezette tentenkampen gebruikt onder andere op de Veluwe.

Belgische vluchtelingen in Oldebroek

Veel burgervluchtelingen werden in het legerkamp bij Oldebroek in 't Harde ondergebracht.

Behalve met burgers kreeg men in Nederland ook te maken met Belgische militairen (± 40.000 man), die op de vlucht in Nederland kwamen.

Deze militairen werden bij de grens ontwapend (vanwege onze neutraliteit) en daarna als krijgsgevangen behandeld. Zij werden in speciale "gesloten" interneringskampen ondergebracht. Eerst in Harderwijk en Amersfoort (kamp Zeist). Maar ook in Noord-Nederland werden militairen geïnterneerd.

Er zijn ook Belgische vluchtelingen in de gemeente Voorst geweest, maar hierover is in de archieven geen geschreven documentatie terug te vinden. Wel heeft de OKV een foto met Belgische vluchtelingen. (zie de foto en het naschrift van de redactie)

Toen bleek dat de oorlog langer zou duren – mede door de loopgravenoorlog in Zuid-België en Noord-Frankrijk – werden de tenten in de interneringskampen vervangen door barakken. Zo'n barakkenkamp groeide uit tot een complete "stad" met zeker zo'n 13.000 militaire inwoners.

Het interneringsdepot Harderwijk kende een sportpark, wielerved, een kerk, een bioscoop, scholen, een restauratie en, hoe kan het ook anders, een frietkraam.

Belgische vluchtelingfamilie in Voorst.

Tekst op het bord: 1914 - 1915; Belgische Vluchtelingen, lokaal Van Der Pol, Voorst, Holland.

Het lokaal stond op de hoek van de Deventerweg en Zandstraat in Gietelo.

In het kader van gezinshereniging werden in Harderwijk de vrouwen en gezinnen van daar geïnterneerde Belgische militairen in twee aparte kampen ondergebracht. Ook bij Oldebroek verrees een gezinskamp. De kinderloze vrouwen werden ondergebracht in een barak op de legerplaats waar ook de school stond. Verder werden er op de Veluwe ook in Nunspeet, Ermelo en Elburg Belgische vluchtelingen geïnterneerd. Niet alleen in Veluwe gemeenten werden vluchtelingen opgenomen, ook elders in ons land gebeurde dit.

Op de Veluwe zijn nog enkele tastbare herinneringen van het verblijf van de vluchtelingen aanwezig. Deze zijn op internet terug te vinden op www.wereldoorlog1418.nl/herinneringen-vluchtelingen en ook zijn nog aanvullende gegevens te vinden op www.streekarchivaat.nl/nlvluchoorden.

Naschrift redactie:

Het lokaal, waar ook de eerste onderwijzer van Gietelo les gaf, stond in de buurt van de Rode Haan, een boerderij annex herberg. Het was een heel klein gebouwtje dat ook als zondagsschoollokaaltje bekend stond. Het heeft daarna nog dienst gedaan als clubhuis van de Padvinderij. Eind jaren zeventig afgebroken.

Er woonde trouwens nog een Belgische vluchtelingfamilie, de familie Liebart, in Voorst. Aan de Rijksstraatweg (48), in dit gebouw was de eerste boerenleenbank gevestigd. Mevrouw Liebart was naaister op De Nieuwenhof bij de dames Wilkens. Zie het boek *Zicht op Voorst*.

Belgische Vluchtelingen

Uit het Gelders Archief

werkgroep genealogie

Genealogiedag in het Gelders Archief zaterdag 18 oktober: Genealogie voor iedereen

Op de informatiemarkt van HCC!genealogie treft u een rijk en gevarieerd aanbod van leveranciers van genealogische producten, vertegenwoordigers van genealogische organisaties en een helpdesk. Verder draaien er films, zijn er lezingen over het thema 'Vriend en vijand' - het thema van de Maand van de Geschiedenis - en vinden er rondleidingen plaats in het nieuwe archiefgebouw, dat vorig jaar werd geopend.

Archieven van het "Gelderse" Kadaster bij het Gelders archief raadpleegbaar

De archieven van het Kadaster in de provincie Gelderland over de periode 1832 - 1989 zijn sinds kort in te zien bij het Gelders Archief. De archieftoegang is via internet raadpleegbaar. Het gaat om meer dan een kilometer aan registers en ongeveer 14.000 kaarten. Het Kadaster legt met behulp van kaarten en registers de eigendoms- en zakelijke rechten van burgers en rechtspersonen vast, die ze hebben op onroerende goederen, zoals hypotheek, erfdienstbaarheden en erfpacht.

Een beperkt deel van de archieven is gedigitaliseerd en in te zien via het computerprogramma *Digilegger* in de studiezaal of via internet (watwaswaar.nl).

**AMBACHTELIJKE
BAKKERIJ
BRIL**

De lekkerste
gevulde koeken,
Krentenbrood en Speculaas

Het ruim twee eeuwen oude pand van bakker Bril is nog steeds (na enkele verbouwingen) in gebruik.

Het pand staat op de monumentenlijst. De bakkerij bestaat meer dan 150 jaar en zoon Paul is de 5e generatie Bril.

Het bedrijf is tegenwoordig uitgebreid met een koffie/theeschenkerij waar fietsers en wandelaars een welkome pauze kunnen houden.

De bakkerij is geregeld doel van excursies. Er gaan dan stevast eigengemaakte producten mee naar huis.

Foto uit 1960, bakker Bril met de bestelauto op weg om brood te bezorgen

Bakker Bril Voorst

Rijksstraatweg 24, 7383 AR Voorst, 0575-501271
www.bakkerijbril.nl info@bakkerijbril.nl

HORSTINK
KWALITEITSBOUWERS VAN HUIS UIT!

**Waarmee kunnen
wij u van dienst zijn?**

De kwaliteitsbouwers
van Horstink maken het!

Luxe woningbouw
Aan- en verbouw
Complete badkamers
Utiliteitsbouw
Restauratie
Onderhoud

J.W. Frisostraat 15
7391 DJ Twello
Tel 0571 - 27 14 83
Fax 0571 - 27 10 36
info@horstink-twello.nl

www.kwaliteitsbouwers.nl

C1000 BINNENDIJK

Duistervoordseweg 11
7391 CA Twello
Tel. 0571 - 28 78 20
smo.binnendijk.twello@c1000.nl

OPENINGSTIJDEN

MAANDAG T/M ZATERDAG
08.00 - 21.00 uur

**VORDERMAN TUINMEUBELEN
3000 M2 TUINMEUBELSHOW**

VORDERMAN TUINMEUBELEN
Wijkseweg 7, 7396 BC Terwolde
(naast de molen) [T] 0571-292121
www.vordermantuinmeubelen.nl

*De
Groot*

www.degrootzalen.nl

Avervoordseweg 2 De Vecht • Telefoon: (055) 323 12 61